

Komparativní analýza systému dávek státní sociální podpory v ČR a SR

Jarmila Vybíralová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jarmila VYBÍRALOVÁ**
Osobní číslo: **H08242**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Komparativní analýza systému dávek státní sociální podpory v ČR a SR**

Zásady pro vypracování:

Analýza literárních pramenů a zpracování teoretických východisek
Příprava výzkumu, výběr a charakteristika výzkumného souboru
Provedení výzkumu
Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu
Přijetí odpovídajících závěrů
Doporučení pro praxi

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KREBS, V. a kol. Sociální politika. Praha: Aspi, a.s., 2007.

ISBN 978-80-7357-276-1.

BŘESKÁ, N., BURDOVÁ, E., VRÁNOVÁ, L. Státní sociální podpora. Olomouc: Anag, 2010.

ISBN 978-80-7263-609-9.

Legislativa v ČR a SR týkající se státní sociální podpory.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Lenka Haburajová Ilavská, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **25. ledna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **6. května 2011**

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 4.4.2011

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se v teoretické části zabývá sociální politikou, sociálním zabezpečením jako nástrojem k zabezpečení jejich úkolů a cílů, systémem státní sociální podpory. V praktické části se věnuje systému dávek státní sociální podpory v České a Slovenské republice a jejich porovnáním. V závěru se pokouší práce o zhodnocení těchto systémů a navrhuje změnu v systému.

Klíčová slova: sociální politika, státní sociální podpora, přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, porodné, pohřebné.

ABSTRACT

The theoretical part of the bachelor work deals with social policy, social security as a tool for ensuring its functions and aims and state income support system. The practical part focuses on social benefits system of income support in the Czech and Slovak republic and their comparison. The conclusion of the work attempts to evaluate these systems and proposes a transformation of the system.

Keywords: social politics, state social assistance, child benefits, parental contribution, birth grant, death grant

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Doc. PhDr. Lence Haburajové Ilavské, PhD. za odborné a metodické vedení, přínosné poznámky a konzultace při zpracování daného tématu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: Komparativní analýza dávek státní sociální podpory zpracovala sama a uvedla jsme všechny použité prameny.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	13
SOCIÁLNÍ STÁT	14
1.1 POJEM	14
1.2 SUBJEKTY A OBJEKTY SOCIÁLNÍ POLITIKY	14
1.3 ZÁKLADNÍ PRINCIPY SOCIÁLNÍ POLITIKY.....	15
1.3.1 Princip sociální spravedlnosti	15
1.3.2 Princip sociální solidarity.....	16
1.3.3 Princip subsidiarity.....	16
1.3.4 Princip participace.....	17
1.4 FUNKCE SOCIÁLNÍ POLITIKY	17
1.4.1 Ochranná funkce	17
1.4.2 Rozdělovací a přerozdělovací funkce	17
1.4.3 Homogenizační funkce.....	18
1.4.4 Stimulační funkce.....	18
1.4.5 Preventivní funkce.....	18
1.5 NÁSTROJE SOCIÁLNÍ POLITIKY	18
2 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	20
2.1 STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORA	21
2.1.1 Konstrukce dávek státní sociální podpory.....	22
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
3 SYSTÉMY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	25
3.1 SYSTÉM STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY V ČESKÉ REPUBLICE.....	26
3.2 SYSTÉM STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY VE SLOVENSKÉ REPUBLICE.....	29
3.3 SROVNÁNÍ OBOU SYSTÉMŮ STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY	31
4 PŘÍDAVEK NA DÍTĚ	33
4.1 PŘÍDAVEK NA DÍTĚ V ČESKÉ REPUBLICE - § 17 ZÁKON Č. 117/1995 SB.	33
4.2 PŘÍDAVEK NA DÍTĚ VE SLOVENSKÉ REPUBLICE – ZÁKON Č. 600/2003 Z. Z.....	35
4.3 SROVNÁNÍ DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY – PŘÍDAVKU NA DÍTĚ.....	36
5 PORODNÉ (PŘÍSPĚVEK PŘI NAROZENÍ DÍTĚTĚ)	39
5.1 PORODNÉ V ČESKÉ REPUBLICE - § 44 ZÁKONA Č. 117/1995 SB.	39
5.2 PŘÍSPĚVEK PŘI NAROZENÍ DÍTĚTE A PŘÍPLATEK K PŘÍSPĚVKU PŘI NAROZENÍ DÍTĚTE VE SLOVENSKÉ REPUBLICE - ZÁKON Č. 235/1998 Z. Z.....	40
5.3 SROVNÁNÍ PORODNÉHO A PŘÍSPĚVKU PŘI NAROZENÍ DÍTĚTE A PŘÍPLATKU K TOMUTO PŘÍSPĚVKU	42
6 POHŘEBNÉ	44

6.1	POHŘEBNÉ V ČESKÉ REPUBLICE - § 47, § 48 ZÁKONA Č. 117/1995 SB.	44
6.2	POHŘEBNÉ VE SLOVENSKÉ REPUBLICE – ZÁKON Č. 238/1998 Z. Z.	45
6.3	SROVNÁNÍ DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY – POHŘEBNÉ.....	45
7	RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK.....	47
7.1	RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK V ČR - § 30 - § 32 ZÁKONA Č.117/1995 SB.	47
7.2	RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK VE SLOVENSKÉ REPUBLICE - ZÁKON Č. 571/2009 Z.Z 49	
7.3	SROVNÁNÍ DÁVKY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY - RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK.....	51
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	57

ÚVOD

Sociální politika ve všech vyspělých zemích i zemích, které aspirují na svůj další společenský rozvoj, hraje v soudobých podmínkách velice významnou roli. Stává se bez nadsázky neodmyslitelným atributem uspořádání společnosti.

Od sociální politiky v moderní společnosti se právem očekává, že poskytne předpoklady, podmínky, impulsy a motivaci pro rozvoj každého jedince, a tím i pro prosperitu celé společnosti. Sociální politika je zaměřena k tomu, co moderní teorie označuje jako „sociální kapitál“. Přitom zájem o sociální kapitál sílí nejen mezi těmi, kdož se sociální politikou profesně zabývají, ale i mezi odborníky odlišných profesních zájmů. Sílí i ze strany laické veřejnosti, neboť sociálněpolitická opatření jsou vetkána do života a osudů nás všech.

Základním cílem sociální politiky je poskytovat občanům takový sociální program, který bude udržovat rozvoj lidských, hospodářských, sociálních a kulturních práv člověka. Směřuje k tomu, aby každý člověk měl možnost dosáhnout důstojné životní úrovně. Systém sociální politiky by měl být sociálně spravedlivý, transportní, zabezpečující stejné příležitosti pro všechny, ale aby zároveň byl trvale finančně udržitelný.

Jedním z nejvyužívanějších systémů podpory rodiny v různých sociálních situacích je systém státní sociální podpory. Ta je založena na finanční podpoře státu a státem uznaných životních událostí. A co je hlavní, státní sociální podpora se zaměřuje na zvýšení solidarity především s rodinami s dětmi.

Systémy státní sociální podpory fungují v České i Slovenské republice řadu let. Již od počátku bylo snahou vlád podpořit dávkami státní sociální podpory rodiny s dětmi i ostatní občany, kteří se nacházeli ve složitých životních situacích. Během let docházelo k mnohým úpravám různých dávek, jejich zvyšování, ale většinou ke snižování z důvodu úspor ve státním rozpočtu. Ovšem ve chvíli, kdy praxe ukázala, že dávka není efektivní na to, aby v systému státní sociální podpory zůstávala, byla zrušena. Je tedy na první pohled zřejmé, že systémy státní sociální podpory prošly od svého zřízení velkou obměnou a od počátku se v systémech obou zemí udržely jen ty nejzákladnější dávky, ačkoliv ani ty se nevyhnuly mnohým úpravám a vylepšením, které měly zlepšit jejich efektivitu při podpoře rodin a sociálně slabých občanů v těžkých životních situacích.

V poslední době se oba státy dostaly do problému, který spočíval v úpravě veřejných financí. Vzhledem k analýzám, které ukázaly, kde a v kterých resortech je nutno šetřit státní prostředky, systém sociální podpory nebyl, není a nebude výjimkou. Ve Slovenské republice se k výrazné obměně systému sociální podpory odhodlali již před pár lety. Českou republiku tento u obyvatelstva nepopulární krok postihl naposledy začátkem tohoto roku.

Je proto zajímavé porovnat aktuální stav systémů státních sociálních podpor v České a Slovenské republice a jejich stěžejních dávek, kterými rodinám a dětem a občanům v těžkých životních situacích přispívají. Lze říci, že Slovenské republice se podařilo zavést úspornější systém již dříve. Některé dávky, které se ze systému státní sociální podpory vyplácely, byly zrušeny, zatímco v České republice jsou vypláceny i nadále. Jako příklad lze uvést příspěvek na bydlení, který byl před pár lety na Slovensku vyplácen, ale s ohledem na náklady byl převeden k dávkám hmotné nouze. V České republice byl donedávna vyplácen pouze v závislosti na příjmu a vlastnickém, či nájemném vztahu. Teprve nedávno byl tento příspěvek inovován a vyplácí se na základě nákladů na bydlení v porovnání s příjmy. Z této úpravy vyplývá výrazný úbytek těchto příspěvků, což může signalizovat brzkou změnu v systému.

Cílem mé bakalářské práce je podat ucelený pohled na oba systémy státní sociální podpory. Vzhledem k tomu, že všechny dávky státní sociální podpory jsou stanoveny zákonem, jde o pohled na současný stav legislativy v této oblasti. Na základě získaných informací bude dalším cílem práce jednoduché porovnání legislativního rámce, způsobu přiznávání nároku na dávky státní sociální podpory a způsobu jejich vyplácení.

Porovnání tedy umožní, aby si každý z České i Slovenské republiky mohl udělat názor na oba systémy státní sociální podpory, získal přehled o výhodách či nevýhodách, ať už jednotlivých dávek nebo systému. V době, kdy dochází stále častěji ke koordinaci rodinných dávek v rámci Evropské unie - Nařízení Rady č. 1408/71 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, na osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění pozdějších předpisů – jsou tyto informace pro občany obou zemí velmi důležité.

Struktura bakalářské práce je organizována co nejpřehledněji. V úvodní části se zabývám teorií sociální politiky jako takové, aby bylo možno lépe pochopit celkovou problematiku.

Další kapitoly jsou řazeny co nejpřehledněji, nejdříve nastínění systému - dávek státní sociální podpory v České republice a poté je představen systém - dávky ve Slovenské republice. V každé kapitole následuje srovnání systému - dávek, aby bylo zřejmé v čem se liší a v čem se naopak shodují. V závěru bych se chtěla pokusit o vyhodnocení obou systémů.

V práci je využita zejména metoda popisu, analýzy a komparace. Právní stav zpracování bakalářské práce je platný k 31. březnu 2011.

I. TEORETICKÁ ČÁST

SOCIÁLNÍ STÁT

1.1 Pojem

Co vlastně sociální politika je? Na tuto otázku nelze při hledání odpovědi podat jednoznačnou odpověď. Sociální politika se koncentruje na člověka, působí na hodnotové orientace lidí, spoluvytváří jejich názory, postoje. Jako politika je vystavena tlakům politických sil ve společnosti. Lze tedy říci, že v chápání sociální politiky existuje určitá libovůle, a to jak v teorii, tak i v praxi.

Podle Krebse (2007) je nutno sociální politiku vnímat jako celek, jako určitý systém s četnými komplikovanými vnitřními vazbami i s vazbami na ostatní prvky společenského systému. Sociální politika je tedy úzce vázána i na své společenské okolí. Je tedy vždy specifická v každé zemi a době, ale jsou ji zároveň vlastní i určité společné znaky.

V České i Slovenské republice je v současnosti pojem sociální politiky založen na dvou přístupech.

Při širším pojetí lze sociální politiku vymezit jako konkrétní jednání státu a dalších subjektů ve společnosti, kterými je ovlivňována sociální sféra společnosti. Pod tuto sféru bezesporu patří politika sociálního zabezpečení, zdravotní politika, sociální služby a politika zaměstnanosti.

Cílem sociální politiky v užším pojetí je především reagovat na sociální rizika a jejich negativní důsledky, např. nezaměstnanost, chudoba, nemoc, stáří, invalidita.

1.2 Subjekty a objekty sociální politiky

„Subjekty jsou ti, kdo mají zájem, vůli, schopnosti, předpoklady, možnosti a prostředky k určité sociální činnosti či chování a kdo takové činnosti a chování může iniciovat a naplňovat“ (Krebs, 2007, s. 48).

V podstatě můžeme subjekty sociální politiky rozdělit na subjekty státní a nestátní. Stát a jeho orgány jsou považovány za nejdůležitější subjekty. Mezi nestátní subjekty sociální politiky řadíme zaměstnavatele, realizujícího podnikovou sociální politiku, obce, realizující výkon sociální politiky buď přímo, nebo jako výkon přenesené působnosti, občanská a charitativní sdružení, církve, občana samotného a jeho rodinu.

I v rámci takto širokého vnímání subjektů sociální politiky si stát ponechává svoji rozhodující a integrující úlohu. Stát jako realizátor většiny sociálních opatření by v budoucnu neměl být nutně rozhodujícím subjektem. Naznačuje to systém vytváření zdrojů pro sociální politiku. Finanční zdroje limituje jednak reálný rozpor, v jaké míře jsou ochotni daněmi a sociálními platbami občané sociální aktivity státu podporovat a naopak, co od státu očekávají a požadují. Stát by neměl zajišťovat ty sociální aktivity, které mohou být stejně, nebo i kvalitněji a účinněji zabezpečeny jinými subjekty. Cílem by měla být odpověď na otázku, co všechno je stát schopen v sociální politice úspěšně a efektivně dělat. Sociální politika musí výrazně podporovat a rozšiřovat prostor pro působení nestátních subjektů, aby nahradily sociální aktivity státu.

„Objekty sociální politiky jsou ti, kterým jsou opatření sociální politiky určena, na něž jsou orientována“ (Krebs, 2007, s. 48).

Objekty sociální politiky jsou jednotlivci nebo sociální skupiny, jimž jsou sociálněpolitická opatření určena, na koho mají působit a vyvolávat tak žádoucí sociální jednání a chování.

1.3 Základní principy sociální politiky

Předpokladem úspěšné realizace sociální politiky je existence různých vzájemně propojených systémů, podsystémů, institucí, norem, předpisů a opatření, jejichž prostřednictvím jsou cíle sociální politiky uskutečňovány. Při jejich volbě, konstrukci a aplikaci se musí respektovat určité základní zásady a pravidla činnosti a myšlenkové postupy, které jsou pro sociální politiku určující a jsou jí vlastní, tj. základní principy.

Všeobecně pro sociální politiku jako takovou jsou považovány za typické, určující a nejvýznamnější principy spravedlnosti, solidarity, subsidiarity a participace.

1.3.1 Princip sociální spravedlnosti

Patří k nejzákladnějším a nejdůležitějším principům. Spravedlnost je obvykle stavěna proti křivdě a bezpráví. Vnímání sociální spravedlnosti je čistě subjektivní a je vystaveno silným tlakům vnějších vlivů a zájmů. Spravedlnost se všeobecně uvádí jako právní a sociální. Právní souvisí s právními normami a sociální s pravidly, na jejichž základě se ve společnosti rozdělují a přerozdělují předpoklady a prostředky veřejného blahobytu mezi jednotlivé subjekty.

„Sociální spravedlnost lze vymezit pravidly, podle nichž jsou ve společnosti rozdělovány příjmy a bohatství a také životní příležitosti a předpoklady (např. vzdělávat se, uplatnit se na trhu práce atd.) mezi jednotlivé občany, případně sociální skupiny“ (Krebs, 2007, s. 28).

Pokud se nedá sociální spravedlnost absolutně kategoricky vymezit, pomáhají nám ji vnímat další dílčí principy: výkonu a zásluhy, souladu mezi vstupy a výstupy, rovnosti, rovných příležitostí a sociální potřebnosti. Od konkrétní sociální situace závisí, který z uvedených dílčích principů je závažnější. Princip sociální spravedlnosti je třeba chápat jako relativní, na který je třeba nahlížet z více hledisek. Spravedlnost se ve společnosti vnímá jako výsledek různých částečných, subjektivních hodnocení a chápání sociálních rozdílů a nerovností.

1.3.2 Princip sociální solidarity

Tento princip je založen na vzájemné podpoře a harmonické spolupráci mezi lidmi. Vychází z toho, že člověk žije ve společnosti a tím je částečně závislý na druhých. Je výrazem lidského porozumění a pospolitosti, vzájemné soudružnosti a také odpovědnosti. Souvisí s utvářením a rozdělováním životních podmínek a prostředků jednotlivců a sociálních skupin v zájmu idejí sociální spravedlnosti. Hlavně jde o solidaritu jednotlivců a rodin, ale i celostátní či mezinárodní solidaritu. Solidaritu mezigenerační chápeme jako solidaritu ekonomicky aktivních s už neaktivními, či solidaritu zdravých s nemocnými, bezdětných s rodinami s dětmi atd.

V soudobých moderních společnostech se solidarita ve značné míře realizuje především pomocí redistribuční a transferové politiky státu. Významná je však i solidarita jedinců, spolků, sdružení apod., často založená na filantropii a uskutečňující se zpravidla mimo státní redistributivní mechanismus nebo jen s jeho částečným využitím.

1.3.3 Princip subsidiarity

Tento princip znamená, že každá subjekt je povinný nejdříve si pomoci sám a až v případě, že nemá tuto možnost, musí mu pomoci rodina. Rodina si má rovněž pomáhat sama vlastními silami. Pokud nemá tuto ani tuto možnost, obrací se na jiné společenství – přátelé, charita, obec, stát. Stát je tedy až na posledním místě, je povinný starat se o vytváření podmínek, aby si každý mohl pomoci vlastním přičiněním. Princip subsidiarity

také předpokládá, že všechny společenské útvary jednotlivci nejen umožní, aby převzal zodpovědnost sám za sebe, ale rovněž ho k tomu motivují.

1.3.4 Princip participace

Základní myšlenkou participace je, že lidé, jejichž život je ovlivňován určitými opatřeními a rozhodnutími, musí mít také možnost účastnit se procesu, který vede k jejich přijímání a realizaci. V podstatě jde o to, aby lidé měli reálnou možnost podílet se na tom, co bezprostředně ovlivňuje jejich život (zdraví, staroba, nemoc, nezaměstnanost).

„Naplnění principu participace je postupným, dlouhodobějším procesem, který lze ve zkratce nazvat jako přechod od člověka jako objektu převážně sociální politiky k člověku jako plnoprávnému, odpovědnému a respektovanému subjektu“ (Krebs, 2007, s. 36).

Člověk přestává být pasivním příjemcem sociální politiky a sám se na její tvorbě podílí – participuje a rozhoduje o její realizaci.

1.4 Funkce sociální politiky

Funkce vznikaly postupně a vyvíjí se s ohledem na čas a prostor v závislosti na sociálně ekonomické situaci. Existují různé funkce sociální politiky. Kritéria pro jejich klasifikaci mohou být různá, nejčastěji jsou uváděny funkce: ochranná, rozdělovací a přerozdělovací, homogenizační, stimulační, preventivní.

1.4.1 Ochranná funkce

Tato funkce již řeší vzniklou sociální situaci, kdy se jednotlivec nebo rodina dostali do nevýhodné situace ve vztahu k ostatním. Sociální politika se realizací ochrany snaží odstranit nebo zmírnit důsledky nepříznivé sociální situace, např. nezaměstnanost, nemoc, staroba, úmrtí či pokles příjmů ve vícedětných rodinách.

1.4.2 Rozdělovací a přerozdělovací funkce

Rozdělovací a přerozdělovací funkce je jednou z nejsložitějších a nejvýznamnějších funkcí, která úzce souvisí s realizací principu spravedlnosti. Nejde jen o rozdělování důchodů, příjmů, ale i životních situací, šancí, možností. Splněním funkce se řeší rozdíly a nerovnosti v životních a pracovních podmínkách občanů.

Těžiště přerozdělovací funkce spočívá v modifikaci prvotního rozdělování, v přerozdělení toho, co již jednou bylo nedokonale či nespravedlivě rozděleno trhem. Přerozdělovací funkce se děje prostřednictvím daní a transferů.

1.4.3 Homogenizační funkce

Tato funkce znamená realizaci nějakého vyrovnání s cílem zmírnit sociální rozdíly (např. v příjmech, důchodech) respektive neodůvodněné rozdíly. Cílem je vytvořit homogenní společnost a odstranit velké neodůvodněné rozdíly. Jde o poskytování stejných možností vzdělávání, práce a zdravotní péče, podle individuálních schopností, které jsou u lidí přirozeně rozdílné.

1.4.4 Stimulační funkce

Poslání této funkce je obecně řečeno podporovat, podněcovat a vyvolávat žádoucí sociální jednání jednotlivců a sociálních skupin jak v oblasti ekonomické, tak i mimo ni. Hovoří se o ní také jako o funkci produktivity.

1.4.5 Preventivní funkce

Tato funkce vede k přijímání takových opatření, aby se zabránilo zcela nebo alespoň částečně v co největší míře tomu, aby nedocházelo k nežádoucím sociálním situacím (poškození zdraví, nezaměstnanost, bída, alkoholismus, kriminalita apod.). Tuto funkci mohou plnit všechny obory sociální politiky.

1.5 Nástroje sociální politiky

„Sociální politika se realizuje pomocí různých nástrojů. Základním nástrojem v každé demokratické společnosti je právní řád, v jeho rámci pak sociálněprávní legislativa. Nástroje sociální politiky by měly respektovat její základní principy a naplňovat funkční efekty a cíle sociální politiky. Lze rozlišit nástroje různého řádu (významovosti) počínaje právním řádem a v jeho rámci sociálněprávní legislativou a konče nástroji bezprostředně aplikačními (jako jsou např. sociální příjmy a služby, účelové půjčky, úlevy apod.). Významným nástrojem z hlediska časového horizontu je sociální vize jako dlouhodobá směrnice pro praktickou sociální politiku a sociální program jako nástroj sloužící

k prosazování doktríny, k hledání cest, jak dosáhnout dlouhodobých cílů, jakými prostředky a jakými konkrétními kroky“ (Krebs , 2007, s. 69).

Nástroje sociální politiky lze např. rozlišit i podle toho, zda se jedná o:

- Nástroje právní normy – patří sem především Ústava ČR a Listina základních práv a svobod a zákony (např. o rodině, důchodovém pojištění, daňová legislativa), nařízení vlády, vyhlášky ministerstev, vyhlášky orgánů samosprávy, kolektivní smlouvy
- Ekonomické nástroje – fiskální nástroje ve formě transferů na straně jedné a úlevy na straně druhé, které se poskytují různým sociálním skupinám obyvatelstva, dále úvěrové nástroje, cenová politika
- Sociální dokumenty – koncepce, plány, programy a projekty organizací a institucí
- Nátlakové akce – petice, stávky
- Kolektivní vyjednávání – tento nástroj sociální politiky je v mnoha vyspělých zemích obvyklý, u nás se však uplatňuje až po roce 1989. Jde o nástroj spíše krátkodobého charakteru, ve vztahu k systému sociální politiky jako celku jen dílčím. Tento nástroj představuje mechanismus dosahování konsenzu, proces, ve kterém dochází k jednání o určitých sociálních skutečnostech mezi sociálními partnery, má předcházet konfliktům.

2 SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Podle Krebse (2007, s.162) můžeme sociální zabezpečení, jako součást sociální politiky a jako prostředek k uskutečňování jejich úkolů a cílů, obecně chápat jako soubor institucí, zařízení a opatření, jejichž prostřednictvím a pomocí se uskutečňuje předcházení, zmírňování a odstraňování následků sociálních událostí občanů.

S průmyslovým rozvojem dochází k závažné změně životních podmínek, způsobu a charakteru práce, pracovních podmínek a ke změně života člověka vůbec. Tyto změny jsou doprovázeny narůstáním sociálních rizik pro jednotlivé občany. Člověk se dostává v životě do stále nových rizikových situací, někdy se stává až nemožné, aby nesl důsledky.

V každé vyspělé společnosti je těmto otázkám věnována velká pozornost. Stát i organizace se snaží takovým situacím předcházet, zmírňovat je a pokud je to možné je i odstraňovat.

„Sociální rizika jsou označována také jako sociální události či sociální příhody, které jsou právem známé a s nimiž právo spojuje vznik, změnu nebo zánik práv a povinností, pomocí nichž lze předejít, zmírnit nebo překonat tíživou životní situaci způsobenou takovou událostí. Hlavními sociálními událostmi jsou zejména: nemoc, úrazy, těhotenství stáří, narození dítěte, smrt rodinného příslušníka, popř. další důvod způsobující tíživou situaci“ (Krebs, 2007, s. 182).

Sociální zabezpečení je nedělitelnou součástí sociálního systému. Tak jako celý systém je v procesu vývoje a změn.

Sociální zabezpečení má v současnosti širší cíle, než jen prevenci a zmírňování chudoby. Základním cílem je poskytnout rodinám a jednotlivcům jistotu, že úroveň a kvalita jejich života se nesníží v rizikové sociální nebo ekonomické situaci. To znamená nejen uspokojování potřeb, ale především prevenci rizika a pomoc jednotlivcům nebo rodinám v situacích, kterým nebylo možné zabránit. Proto sociální zabezpečení disponuje nejen peněžními dávkami, ale i širokou škálou služeb.

Sociální zabezpečení lze chápat jako souhrnné označení pro všechny sociální instituce, které poskytují občanovi poradenství, ochranu, materiální a peněžní plnění, služby a azyl na uspokojování jejich sociálních potřeb.

Sociální zabezpečení zahrnuje 3 typy sociálních institucí: sociální pojištění, státní sociální podporu a sociální pomoc. Toto třídění podle právní povahy zabezpečení je důležité pro definování povahy nároku občana na sociální dávky a služby.

2.1 Státní sociální podpora

Dávky státní sociální podpory představují ucelený systém, který je určen především rodinám s nezaopatřenými dětmi. Oprávněnými osobami jsou tedy ve většině případů rodiče nezaopatřených dětí (osoby, které se za ně pro tyto účely považují) nebo přímo tyto děti. Pouze příspěvek na bydlení může být přiznán i jiné osobě.

Dávky, které jsou dnes poskytovány v rámci systému státní sociální podpory, byly do roku 1995 poskytovány z různých sociálních systémů, jejichž právní úprava byla nepřehledná a v řadě případů neodpovídala potřebám současného vývoje. Některé z dávek byly do té doby vázány na účast na nemocenském pojištění /např. přídávky na děti, popř. na důchodovém zabezpečení (např. výchovné). Tomuto stavu odpovídala i různost plátců, některé vypláceli zaměstnavatelé, jiné okresní správy sociálního zabezpečení, okresní úřady pověřené úřady, ozbrojené složky apod. V první polovině 90. let byly proto postupně měněny základní principy jejich konstrukce tak, aby zavedení systému státní sociální podpory do praxe bylo pokud možno co nejjednodušší. Cílem tohoto postupu bylo:

- Sjednotit dávky vyjadřující podporu státu občanům a rodinám s dětmi do jednoho komplexu, nově jsou definovány ty dávky, které byly součástí jiných systémů, tzn. nemocenského pojištění, důchodového zabezpečení a sociální pomoci
- Zavést nové sociální dávky reagující na dosud neřešené sociální situace, např. příspěvek na bydlení a dnes již zrušený příspěvek na dopravu
- Změnit koncepci dosavadních nejvýznamnějších peněžitých dávek rodinám a navrhnout jejich přeměnu:
 - Na přídavek na dítě, diferencovaný podle věku dítěte
 - Na sociální příplatek, diferencovaný jednak podle celkového příjmu rodiny, jednak podle sociální situace, ve které se konkrétní rodina nachází.

2.1.1 Konstrukce dávek státní sociální podpory

V rámci systému státní sociální podpory existují v současné době tyto dávky: přídavek na dítě, sociální příplatek (od 1. 1. 2011 omezený nárok), příspěvek na bydlení, rodičovský příspěvek, dávky péčovské péče, porodné a pohřebné. Jejich společné charakteristiky můžeme shrnout takto:

- Nárok na dávky má pouze občan a s ním společně posuzovaní členové domácnosti, kteří mají trvalý pobyt na území České republiky.
- Při posuzování nároků na jednotlivé dávky státní sociální podpory se netestuje majetek rodiny.
- Systém státní sociální podpory chápe rodinu jako soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky a poté /nejdéle však do věku 26. roku věku/, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání, popř. z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu není schopno vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.
- Základem pro stanovení nároku a výše jednotlivých dávek státní sociální podpory /včetně určení hranice příjmů občana či rodiny/ je životní minimum.
- Dávky na rozdíl od původního systému mnohem více zohledňují jak příjmovou, tak i sociální situaci rodiny. Čím je v rodině více nepříznivých sociálních událostí, tím více a vyšších dávek je rodině poskytováno. Rodina tedy může pobírat více dávek souběžně.
- Mezi příjmy, které jsou rozhodující pro přiznání nároku na dávky státní sociální podpory, patří především příjmy ze závislé činnosti, příjmy z podnikání nebo jiné samostatné výdělečné činnosti a dále dávky nemocenského a důchodového zabezpečení a hmotné zabezpečení uchazečů o zaměstnání včetně obdobných příjmů z ciziny. Do rozhodného příjmu se započítávají tzv. „čisté“ příjmy, tzn. po odpočtu pojistného na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistného na veřejné zdravotní pojištění a po odpočtu daně z příjmu, příp. výdajů vynaložených na jejich dosažení, zajištění a udržení podle zákona o daních z příjmů.

- Žádosti o jednotlivé dávky je nutno podávat pouze na tiskopisech předepsaných MPSV.
- Nárok na výplatu dávek státní sociální podpory zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávky náleží. U dávek jednorázových /porodné, pohřebné, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla/ zaniká uplynutím 1 roku ode dne, za který dávka náleží.
- Žádosti o přiznání dávek státní sociální podpory vyřizují kontaktní místa příslušných úřadů podle místa trvalého bydliště žadatele. Od 1. 4. 2004 jsou příslušnými institucemi úřady práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 SYSTÉMY STÁTNÍ SOCIÁLNÍ PODPORY

Systémy státní sociální podpory zabezpečují pomoc zejména rodinám s dětmi ve stanovených sociálních situacích. Dávky státní sociální podpory zohledňují sociální situaci rodiny.

Hlavní cíl praktické části komparace systému státní sociální podpory v obou zemích je zaměřen na specifické společné atributy a také na diferenční prvky systémů.

V úvodu nastíním systémy sociální podpory obou států. Zatímco v České republice je systém státní sociální podpory zastřešen pod jeden zákon, na Slovensku se jednotlivými dávkami systému státní sociální podpory zaobírá vždy konkrétní zákon. V této situaci je třeba rozlišovat dávky státní sociální podpory a dávky sociální péče. Jsou to dva různorodé systémy, občasné se prolínající a mající na sobě určitý druh závislosti.

Chceme-li porovnávat oba systémy, je třeba si uvědomit, že některé dávky, které by mohly být srovnatelné, jsou v jednom státě zařazeny mezi dávky sociální péče a v jiném mezi dávky státní sociální podpory. Proto je komparace systému věnována stěžejním dávkám, které jsou podobné v obou systémech a liší se například ve způsobu výplaty, přiznání nároku, oprávněné osobě, apod.

Dávky, které nebudou součástí komparace, budou pouze v závěru zmíněny s tím, jaký je jejich význam pro řešení sociálních situací rodin s dětmi.

Cílem této práce není popisovat historii obou systémů, je však nutné připomenout, že oba systémy se stále vyvíjejí a mění, aby po určité době byly některé dávky shledány neperspektivními a následně zrušeny. Důvod je zcela jasný, jsou financovány ze státního rozpočtu.

V České republice byl systém státní sociální podpory sjednocen v roce 1995 v jeden zákon, zastřešující celý komplex dávek a zároveň byly zavedeny specializované pracoviště pro výkon státní sociální podpory. Tyto původně spadaly pod okresní úřady, aby přes správu městských úřadů přešly k datu 1. 4. 2004 pod úřady práce.

Na Slovensku jsou žádosti o dávky rovněž zpracovávány a vypláceny úřady práce, sociálních věcí a rodiny. Jednotlivé dávky jsou upraveny příslušným zákonem, takže nelze přímo hovořit o uceleném systému, spíše o systému jednotlivých sociálních podpor, jež jsou zavedeny pod systém státní sociální podpory.

Hlavně je třeba zdůraznit, že výdaje na sociální politiku jsou u obou zemí velmi zásadní a proto velmi často dochází ke změnám jednotlivých dávek sociálních podpor, především z hlediska hledání úspor ve státním rozpočtu, popřípadě usilovného hledání možností, jak deficit státního rozpočtu snížit

3.1 Systém státní sociální podpory v České republice

Dávky státní sociální podpory představují ucelený systém, který je určen převážně rodinám s nezaopatřenými dětmi. Oprávněnými osobami jsou tedy ve většině případů rodiče nezaopatřených dětí nebo přímo tyto děti. Zákon upravující tyto dávky při svém přijetí znamenal nejen sjednocení dosavadní roztržitosti právní úpravy vyjadřující podporu státu rodinám s dětmi, ale také sjednocení plátců těchto dávek. Některé z dávek byly do té doby vázány na účast na nemocenském pojištění (přídavek na dítě), popřípadě důchodovém zabezpečení (výchovné). Tomuto odpovídala i různorodost plátců, některé dávky vypláceli zaměstnavatelé, jiné okresní správy sociálního zabezpečení, okresní úřady, pověřené úřady, ozbrojené složky apod. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, nabyt účinnosti částečně dnem 1. 10. 1995 (dávky poskytované bez ohledu na výši příjmu) a v plném rozsahu dnem 1. 1. 1996. Ke dni 31. 3. 2011 má zákon již 67 novel.

Systém státní sociální podpory je velmi úzce spjat se zákonem č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, protože nárok na některé dávky, popř. také jejich výše, se odvozuje od částek životního minima. Jde o novou právní úpravu, podle které jsou v zákoně stanoveny pouze částka životního minima k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb a částka existenčního minima (nový institut) a již v něm nejsou stanoveny částky k zajištění nákladů na domácnost.

Státní sociální podpora je sociální systém, z něhož se poskytují státní sociální dávky určené především pro děti nebo rodiny s dětmi a v některých dalších sociálních situacích. Vzhledem k tomu, že se jedná o státní sociální systém, hradí náklady na tuto podporu v celém rozsahu stát. To znamená, že hradí náklady na dávky samotné, ale i náklady vznikající v souvislosti s řízením o tyto dávky.

Státní sociální podpora zahrnuje celkem sedm dávek, přičemž dávky péčovské zahrnují čtyři dávky, a to příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměnu pěstouna, příspěvek

při převzetí dítěte a příspěvek na zakoupení motorového vozidla. Dávky státní sociální podpory se dělí na dvě skupiny, a to na dávky poskytované v závislosti na výši příjmu v rodině, tzv. testované dávky, a na dávky ostatní, u nichž se výše příjmu v rodině nezjišťuje, tzv. dávky netestované.

Dávky testované:

- **přídavek na dítě**
 - **příspěvek na bydlení**
 - **sociální příplatek** - od 1. 1. 2011 pouze tehdy, pokud v okruhu společně posuzovaných osob aspoň jedna z osob je:
 1. nezaopatřené dítě, které je dlouhodobě nemocné, dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené
 2. dlouhodobě těžce zdravotně postižený rodič
 3. dlouhodobě nemocný nebo dlouhodobě zdravotně postižený rodič, který je současně nezaopatřeným dítětem
- Stanovení výše dávky je stejné, pouze se *nezohledňuje*:
1. společné narození více dětí
 2. studium dětí
 3. osamělost rodiče, který není těžce zdravotně postižený
- od 1. 1. 2011 patří i **porodné** /do 2,4 násobku životního minima/

Dávky netestované:

- **rodičovský příspěvek** /od 1. 1. 2011 zkrácené období výplaty v základní výměře z 21 měsíců na 9 měsíců, stejně i zkrácení možnosti volby čerpání/
- **dávky pěstounské péče**
 1. příspěvek na úhradu potřeb dítěte
 2. odměna pěstouna – odměna ve zvláštních případech (v pěstounské péči jsou 3 a více dětí nebo dítě, které je osobou závislou na pomoci jiné fyzické osoby)
 3. příspěvek při převzetí dítěte

4. příspěvek na zakoupení motorového vozidla

➤ pohřebné

Rozdělení dávek státní sociální podpory na uvedené dvě skupiny představuje rozdělení systému státní sociální podpory na dávky poskytované adresně podle výše příjmu v rodině a na dávky poskytované každé osobě, bez ohledu na výši jejího příjmu, pokud splňuje ostatní podmínky stanovené zákonem.

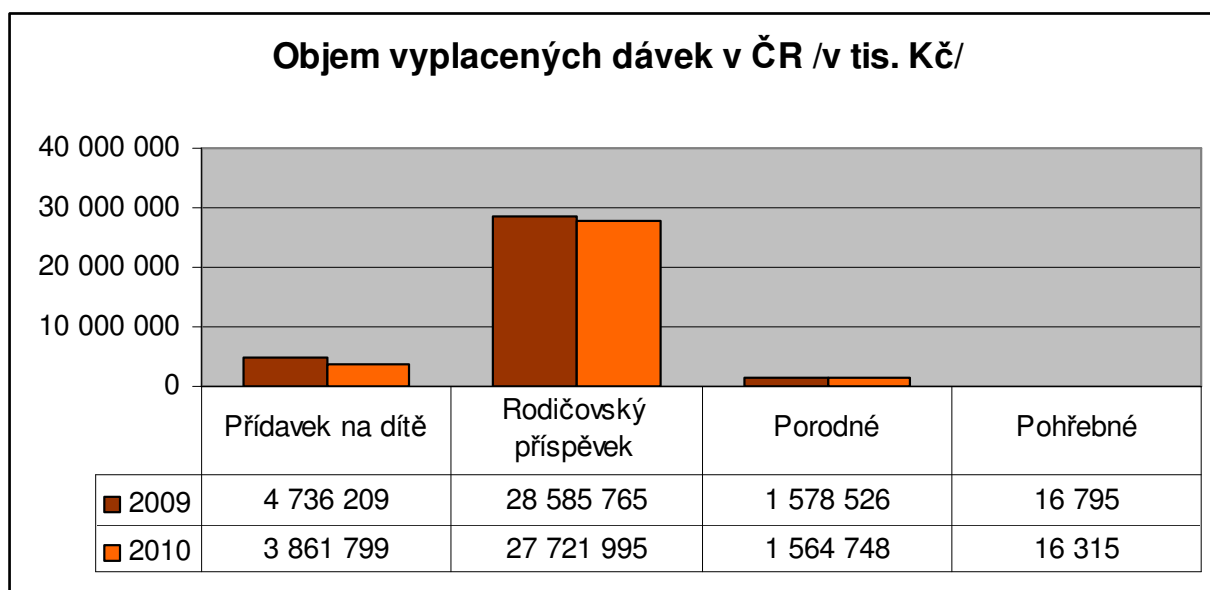
Státní sociální podporu provádějí v prvním stupni úřady práce, ve druhém stupni, a to zejména jako odvolací orgány, vykonávají působnost ve státní sociální podpoře krajské úřady.

Dávky státní sociální podpory náleží vždy pouze fyzické osobě a nelze je přiznat osobě právnické. Tato obecná zásada platí pro všechny případy, bez ohledu na to, zda jde o dávky testované i netestované. Není rozhodné také to, zda dávka náležející fyzické osobě je také této osobě vyplácena, nebo je vyplácena osobě právnické. Skutečnost, že dávka je vyplácena právnické osobě (např. ústavu, zvláštnímu příjemci), nic nemění na tom, že i nadále jde o nárok fyzické osoby.

Zákon také stanoví pro vznik nároku na dávky státní sociální podpory obecnou podmínku hlášení trvalého pobytu na území České republiky. Splnění této podmínky pak specificky upravuje pro cizince, kteří nejsou na území České republiky k trvalému pobytu hlášení. Podmínku hlášení k trvalému pobytu musí vždy splňovat oprávněná osoba, a jde-li o dávky poskytované v závislosti na výši příjmu v rodině, musí podmínku trvalého pobytu na území České republiky splňovat i ostatní osoby s oprávněnou osobou společně posuzované.

System státní sociální podpory je nastaven tak, aby pomáhal s řešením nových sociálních situací, především rodinám s dětmi, které jsou v určitých obdobích svého života v nejrizikovějších situacích a tento systém má podporovat rodinu jako základ státu a děti jako naši budoucnost.

Graf č. 1

Zdroj: MPSV, Statistická ročenka 2009, 2010

3.2 Systém státní sociální podpory ve Slovenské republice

Jedná se o rodinné dávky financované ze státního rozpočtu, jejich prostřednictvím se stát přímo podílí na řešení některých životních situací (např. narození, výživa a výchova dítěte, smrt rodinného příslušníka apod.). Nárok na rodinné dávky není podmíněn placením příspěvků nebo příjmovými poměry oprávněných osob.

Nejedná se o zákonem ucelený systém, protože každá dávka sociální podpory je posuzována podle zákona, který je pro každou dávku jiný. Sjednocen je pouze poskytovatel dávek sociální podpory, kterým je úřad práce, sociálních věcí a rodiny, podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby.

Ve druhém stupni, a tedy zejména jako odvolací a poradní orgány, vykonávající působnost ve státní sociální podpoře Ustředí práce, sociálních věcí a rodiny Slovenské republiky.

Dávky nenáleží právnickým osobám.

Oprávněnou osobou u dávek sociální podpory na Slovensku je zpravidla rodič dítěte (dětí), popřípadě zletilá fyzická osoba nebo zletilé či nezletilé dítě svěřené do náhradní péče (pěstounské péče).

Důležitou podmínkou nároku na dávky státní sociální podpory je splnění podmínky trvalého pobytu oprávněné osoby na území Slovenské republiky, nebo přechodný pobyt (u

cizinců) oprávněné osoby na území Slovenské republiky. Zákony vesměs nestanovují, zda je nutné, aby ostatní členové rodiny, kromě oprávněné osoby a dítěte, které zakládá nárok na dávku museli splňovat podmínku trvalého pobytu na území Slovenské republiky.

Výše dávek státní sociální podpory na Slovensku není závislá na výši příjmu žadatele či společně posuzovaných osob, ani na výši životního minima či hmotné nouze. Všechny dávky jsou taxativně stanoveny jednotlivými zákony, popřípadě nařízeními vlády Slovenské republiky. Z hlediska četnosti výplaty se dávky dělí na jednorázové a opakované.

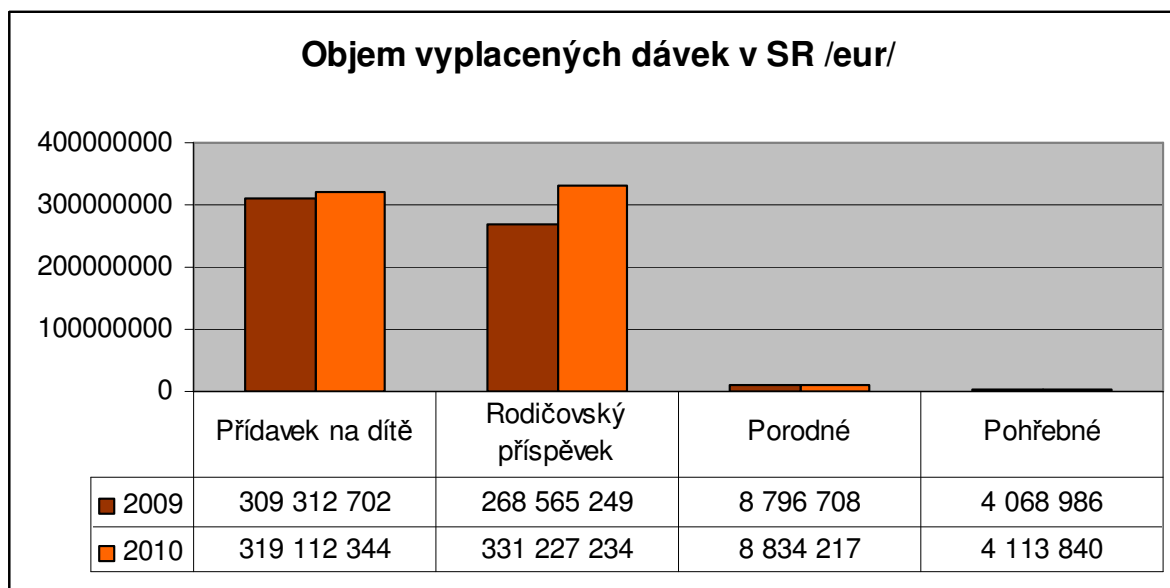
Dávky jednorázové:

- **Příspěvek při narození dítěte**
- **Příplatek k příspěvku při narození dítěte**
- **Příspěvek rodičům, kterým se současně narodili tři a více dětí, nebo kterým se v průběhu dvou let opakovaně narodili dvojčata nebo více dětí současně**
- **Jednorázový příspěvek dítěti při jeho svěřením do pěstounské péče**
- **Jednorázový příspěvek dítěti při zániku pěstounské péče**
- **Příspěvek na pohřeb**

Dávky opakované:

- **Přídavek na dítě**
- **Příplatek k přídavku**
- **Rodičovský příspěvek**
- **Opakovaný příspěvek dítěti svěřenému do pěstounské péče**
- **Opakovaný příspěvek pěstounovi**
- **Zvláštní opakovaný příspěvek pěstounovi**

Graf č. 2

Zdroj: Slovenský statistický úřad

3.3 Srovnání obou systémů státní sociální podpory

Pohled na oba systémy ukazuje několik podstatných rozdílů, ale i některé společné znaky. Zatímco v České republice je celý systém zastřešen zákonem č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů, na Slovensku stanovují podmínky nároku a výše dávek jednotlivé zákony.

Dalším velkým rozdílem jsou podmínky nároku na některé dávky, obzvláště systém tzv. testovacích dávek v českém systému, je výrazně odlišný od „plošného“ slovenského systému. V České republice musí žadatelé, oprávněné a také společně posuzované osoby splnit podmínky hlášení se k trvalému pobytu na území ČR, doložit výši příjmů všech společně posuzovaných osob a teprve po splnění těchto kritérií dochází k výpočtu dávky, jejíž výše se odvozuje od zákonem stanoveného násobku životního minima. Ve Slovenské republice postačuje k přiznání dávky splnění zákonem stanovených pravidel, jako je splnění podmínky trvalého pobytu, a zákon již přesně stanoví výši dané dávky nebo příspěvku ze systému státní sociální podpory.

Dalším rozdílem v systému je tzv. „druhoinstanční“ orgán, tedy orgán, který metodicky řídí úřady, projednává odvolání proti správním rozhodnutím. V České republice tuto úlohu plní

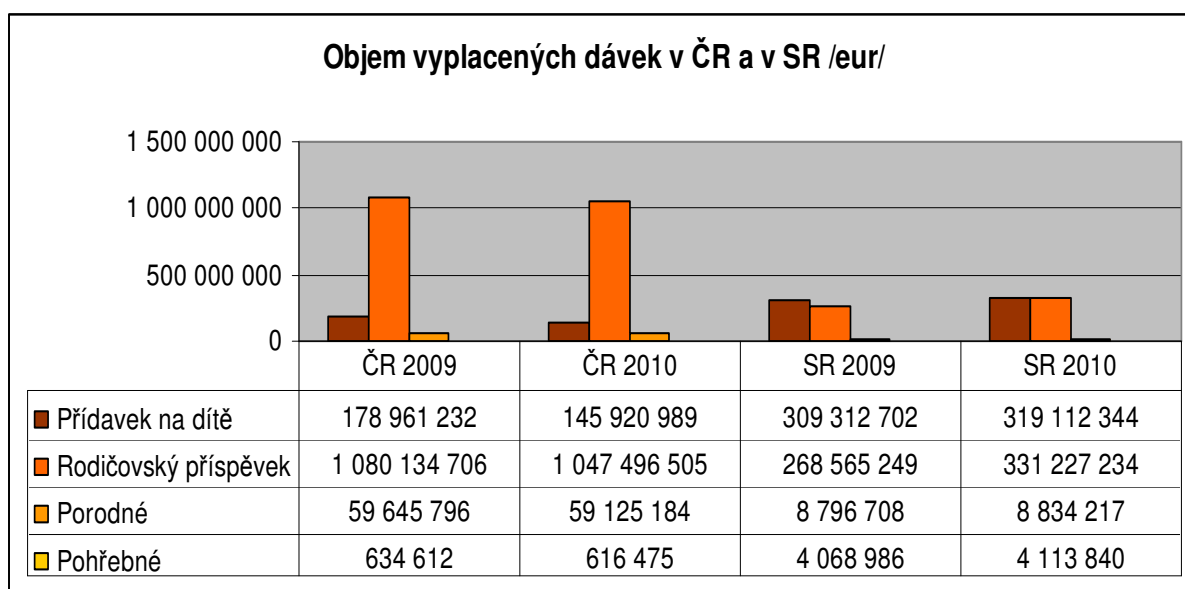
krajské úřady místně příslušné k daným pracovištím, na Slovensku je k tomuto metodickému řízení vytvořen „speciální úřad“ Ustředí práce, sociálních věd a rodiny.

Rozdíl je možný najít i v jednotlivých dávkách, jejich skladbě, výši a struktuře. Této problematice však budou věnovány další kapitoly.

Hlavním společným rysem obou systémů je pozice poskytovatele a úřadu, jež je zákonem stanoven k výkonu státní sociální podpory v obou státech. Jedná se o úřady práce, jež se liší pouze v názvech. Zatímco v ČR se jedná o úřady práce, ve SR jde o úřady práce, sociálních věcí a rodiny. Přijímají, vyřizují a dle zákona kontrolují podmínky splnění nároku na jednotlivé dávky a po splnění podmínek následně přiznávají dávky sociální podpory a schvalují tak jejich výplatu klientům. Dalším společným rysy jsou jak podmínka splnění trvalého pobytu na území jednotlivých států, tak také to, že nárok na dávku náleží pouze fyzické osobě.

Oba systémy jsou nastaveny tak, aby pomáhaly s řešením nových sociálních situací, především rodinám s dětmi, které jsou v určitých obdobích svého života v nejrizikovějších situacích a tyto systémy tak mají podporovat rodinu jako základ státu a děti jako naši budoucnost.

Graf č. 3

Zdroj: MPSV, Slovenský statistický úřad

Pozn.: Náklady v ČR, vzhledem ke dvojnásobnému počtu obyvatel, jsou tímto faktorem ovlivněny.

4 PŘÍDAVEK NA DÍTĚ

Jde o jednoznačně nejrozšířenější a nejčastěji vyplácenou dávku státní sociální podpory. Na Slovensku je to dáno i tím, že jde o dávku vyplácenou plošně, tzn. bez zkoumání výše příjmů u zákonem stanoveného okruhu společně posuzovaných osob.

4.1 Přídavek na dítě v České republice - § 17 zákon č. 117/1995 Sb.

Přídavek na dítě je základní dávkou pro rodiny s nezaopatřenými dětmi, která přispívá ke krytí nákladů spojených s výchovou a výživou dítěte. Jde přitom o dávku, která je nárokem dítěte, i když za nezletilé dítě uplatňuje tento nárok jeho zákonný zástupce. Nárok na tuto dávku závisí na výši příjmu dítěte a osob s ním pro tyto účely společně posuzovaných, tj. příjmu rodiny, který nesmí převyšovat součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40, je však stanoven pevnými částkami jen v závislosti na věku dítěte. Ke změně nároku na dávku dochází změnou výše příjmu rodiny nebo zvýšením životního minima a výše dávky se mění v závislosti na věku dítěte.

Výše přídavku na dítě je na základě novely zákona provedené zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, od 1. ledna 2008 stanovena pevnými částkami závislými pouze na věku dítěte. Do 31. prosince 2007 nárok na přídavek na dítě vznikl, pokud příjem rodiny nepřevyšoval součin částky životního minima a koeficientu 4,00. Nárok na přídavek na dítě byl odstupňován ve třech úrovních – náležel nezaopatřenému dítěti ve zvýšené výměře, jestliže rozhodný příjem v rodině nepřevyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,50, v základní výměře, jestliže rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 1,50, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40, a ve snížené výměře, jestliže rozhodný příjem v rodině převyšoval součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,40, avšak nebyl vyšší než součin částky životního minima rodiny a koeficientu 4,00. V období od 1. července do 31. prosince 2009 náležel přídavek na dítě na základě zákona č. 326/2009 Sb. při příjmu nepřevyšujícím součin částky životního minima rodiny a koeficientu 2,50. Tato úprava související se změnou výše přídavku na dítě byla zrušena s účinností od 1. ledna 2010 zákonem č. 362/2009 Sb.

Přídavek na dítě je poskytován ve třech výších podle věku dítěte.

Věk nezaopatřeného dítěte	Přídavek na dítě v Kč/měsíc
Do 6 let	500
6 - 15 let	610
15 - 26 let	700

Vzhledem k tomu, že přídavek na dítě je nárokem dítětem, proto je-li dítě zletilé, vyplácí se jemu. Je-li oprávněnou osobou dítě nezletilé, vyplácí se přídavek na dítě tomu, kdo ho má v přímém zaopatření (osobní péče o dítě). I když ustanovení výslovně nestanoví, o jakou jinou osobu se jedná, lze s ustanovení zákona dovodit, že se může jednat jen o fyzickou osobu, a to o rodiče dítěte, nebo osobu, která se za rodiče pro účely dávek státní sociální podpory považuje. Zpravidla je dítě v přímém zaopatření rodičů (rodiče); může však být např. v pěstounské péči nebo péči jiné osoby, které bylo svěřeno do péče nahrazující péči rodičů rozhodnutím příslušného orgánu. Pokud podmínku přímého zaopatření splňuje více osob (oba rodiče, oba pěstouni apod.), závisí výplata dávky na jejich dohodě. K ní dochází většinou neformálně tak, že o výplatu dávky na dítě požádá jen jedna z těchto osob. Nedohodnou-li se, rozhodne o příjemci dávky příslušný úřad.

Je-li nezletilé nezaopatřené dítě v plném přímém zaopatření ústavu (zařízení) pro děti a mládež, vyplácí se dávka tomuto ústavu. Plné přímé zaopatření znamená situaci, kdy je zařízením poskytováno stravování, ubytování a ošacení.

K úplnému přiblížení tohoto systému je třeba si objasnit termíny, které jsou pro přiznání dávky státní sociální podpory velmi důležité a to nezaopatřenost a rozhodný příjem.

Přídavek na dítě je jednou z dávek, která je poskytována v závislosti na výši příjmů v rodině - § 5 zákona 117/1995 Sb. Příjem pro posouzení nároku na uvedenou dávku se stanoví jako měsíční průměr příjmů rodiny připadající na rozhodné období, kterým je přídavku na dítě kalendářní rok. Tento měsíční průměr příjmů rodiny připadajících na rozhodné období označuje zákon jako **rozhodný příjem**. Okruh započitatelných příjmů pro stanovení rozhodného příjmu pro nárok na dávky státní sociální podpory je taxativně vymezen, což znamená, že jiné, než uvedené příjmy nelze do rozhodného příjmu zahrnout. Vymezení okruhu příjmů se provádí buď odkazem na zákon o daních z příjmů – 586/1992 Sb., nebo je zákon výslovně uvádí. Zákon také obsahuje úpravu, která stanoví, kdy dochází

k zápočtu jednotlivých příjmů, tzn., zda se příjmy započítávají v období, kdy byly předmětem daně z příjmu, nebo v období, kdy byly plátcem zaúčtovány, anebo kdy došlo k jejich výplatě. Je rovněž jednoznačně vymezen způsob, jakým se jednotlivé příjmy prokazují, a to na formulářích MPSV ČR.

Za **nezaopatřené dítě** - § 11 zákona 117/1995 Sb. se vždy považuje dítě do skončení povinné docházky, a to bez ohledu na další skutečnosti, jako je věk dítěte, jeho zdravotní stav apod. Po skončení povinné školní docházky však už dítě, aby je bylo možné považovat za nezaopatřené, musí splňovat buď podmínku soustavné přípravy na budoucí povolání, nebo musí existovat určité zdravotní důvody, pro které se nemůže připravovat na budoucí povolání nebo nemůže vykonávat výdělečnou činnost. Při trvání uvedených důvodů se pak dítě považuje za nezaopatřené nejdéle do dosažení 26 let věku. Při vymezení soustavné přípravy dítěte na budoucí povolání se vychází ze školského zákona a ze zákona o vysokých školách, jde-li o studium na středních a vysokých školách.

Za soustavnou přípravu na budoucí povolání lze považovat studium v cizině, pouze však na základě rozhodnutí Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, které rozhodne, zda toto studium je postaveno na roveň studia na středních nebo vysokých školách v České republice.

Podle zákona se považuje za nezaopatřené dítě i dítě od skončení povinné školní docházky do dosažení věku 18 let, jestliže je vedeno v evidenci úřadu práce. Podmínkou je, že nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci podle zákona o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů č. 435/2004 Sb.

Nárok na výplatu dávek zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávky náleží.

V roce 2011 nedochází k žádným změnám a výše přídavku na dítě zůstává na stejné úrovni jako v roce 2010.

4.2 Přídavek na dítě ve Slovenské republice – zákon č. 600/2003 Z. z.

Přídavek na dítě ve Slovenské republice upravuje zákon č. 600/2003 Z. z., ve znění pozdějších předpisů spolu s nařízením vlády č. 485/2004 Z.z. a opatřením MPSVaR č. 336/2010 Z.z. Je to dávka státní sociální podpory opakovaná, poskytovaná státem jako příspěvek na výchovu a výživu nezaopatřeného dítěte. Oprávněnou osobou při uplatnění nároku na přídavek na dítě je rodič nezaopatřeného dítěte, osoba, které je nezaopatřené dítě

svěřené do péče nahrazující péči rodičů na základě pravomocného rozhodnutí příslušného orgánu a plnoleté nezaopatřené dítě. Podmínkou nároku je péče o nezaopatřené dítě, trvalý pobyt nebo přechodný pobyt (týká se cizinců) oprávněné osoby a nezaopatřeného dítěte. Nárok nevzniká dítěti, které je na základě rozhodnutí soudu umístěné do výchovného nebo diagnostického ústavu.

Za nezaopatřené dítě se považuje dítě do skončení povinné školní docházky, nejdéle však do 25 let věku, pokud se soustavě připravuje na budoucí povolání studiem, popř. nemůže vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc nebo úraz. Za soustavou přípravu na budoucí povolání je považováno studium na střední a vysoké škole, kdy soustavu středních škol tvoří učiliště, střední odborné učiliště, gymnázium, střední odborné školy a speciální školy, vyšší odborné školy, pokud jsou zařazeny do sítě škol Ministerstva školství Slovenské republiky. Za studium na vysoké škole je považováno studium prvního a druhého stupně vysokoškolského studia v denní formě.

Výše přídavku na dítě činí od 1.1.2011 měsíčně 22,01 € na každé dítě bez ohledu na příjem. Výše se upravuje vždy od 1. ledna kalendářního roku koeficientem, kterým se upravily částky životního minima.

Výše přídavku na dítě byla původně v roce 2003 stanovena na 500 slovenských korun s tím, že tuto sumu lze k 1. září upravit nařízením vlády Slovenské republiky. Proto od 1. září 2004 činila výše přídavku na dítě 540 Sk.

Nárok na příravek si uplatňuje oprávněná osoba písemnou formou – prostřednictvím žádosti na úřadu práce, sociálních věcí a rodiny, příslušnému podle místa trvalého pobytu nebo přechodného pobytu (týká se cizinců).

Pokud oprávněná osoba nevyužívá příravek na dítě v souladu se zákonem, může mu být zastavena výplata této dávky, popřípadě i odejmuta.

Nárok na výplatu dávek zaniká uplynutím 6 měsíců ode dne, za který dávky náleží.

4.3 Srovnání dávky státní sociální podpory – přídavku na dítě

Je zřejmě nejrozšířenější dávkou státní sociální podpory v obou srovnávaných zemích. I přesto, že lze nalézt při rozhodování o nároku na dávku hodně shodných znaků, rozdílů je dost a svým rozsahem a důležitostmi převyšují.

Jedná se o příspěvek, který má sloužit k pokrytí nákladů spojených s výchovou a výživou dítěte. Nejzákladnějším společným znakem je pozice plátce, kdy z prostředků státních rozpočtů vyplácí příspěvek na dítě úřady práce v České republice a úřady práce, sociálních věcí a rodiny ve Slovenské republice. Dalším téměř shodným jevem je podmínka soustavné přípravy na budoucí povolání spolu s povinnou školní docházkou, které jsou symbolem nezaopatřenosti. Tato je podmínkou pro nárok na příspěvek na dítě v obou státech. Stejným způsobem dochází i k vyplácení příspěvku na dítě, v obou zemích se vyplácí měsíčně zpětně a to buď v hotovosti nebo na bankovní účet, dle požadavků klientů. Shodnou je i podmínka výplaty dávky do ciziny. Ani jedna ze zemí dávky dle národních předpisů do ciziny nevyplácí. A stejně tak zánik příspěvku pro nesplnění podmínek nároku je potvrzen rozhodnutím o zastavení výplaty, nebo odejmutím dávky státní sociální podpory ve správním řízení.

Jak bylo již zmíněno, odlišnosti v přiznání nároku na vyplácení příspěvku na dítě je mnohem více a často jsou stanoveny podmínky, které v druhé zemi naprosto chybí, nebo je systém nastaven jiným způsobem.

Předně jde o zákonnou úpravu. Zatímco v České republice je příspěvek na dítě součástí zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve Slovenské republice je dávka státní sociální podpory stanovena samostatným zákonem č. 600/2003 Z. z. Dochází-li ke změně ve výši částky příspěvku na dítě, musí v České republice dojít k novelizaci celého zákona, zatímco ve Slovenské republice dochází k úpravám výše této dávky nařízením vlády. Další odlišností je určování oprávněné osoby (osoby, která musí splnit podmínky nároku a jíž částka příspěvku na dítě náleží). V České republice je vždy oprávněnou osobou dítě, ať už nezletilé nezaopatřené dítě (žadatelem a příjemcem dávky je jeho zákonný zástupce), nebo zletilé nezaopatřené dítě. Ve Slovenské republice je oprávněnou osobou osoba, která do zletilosti pečuje o nezaopatřené dítě, v případě zletilosti samo zletilé dítě.

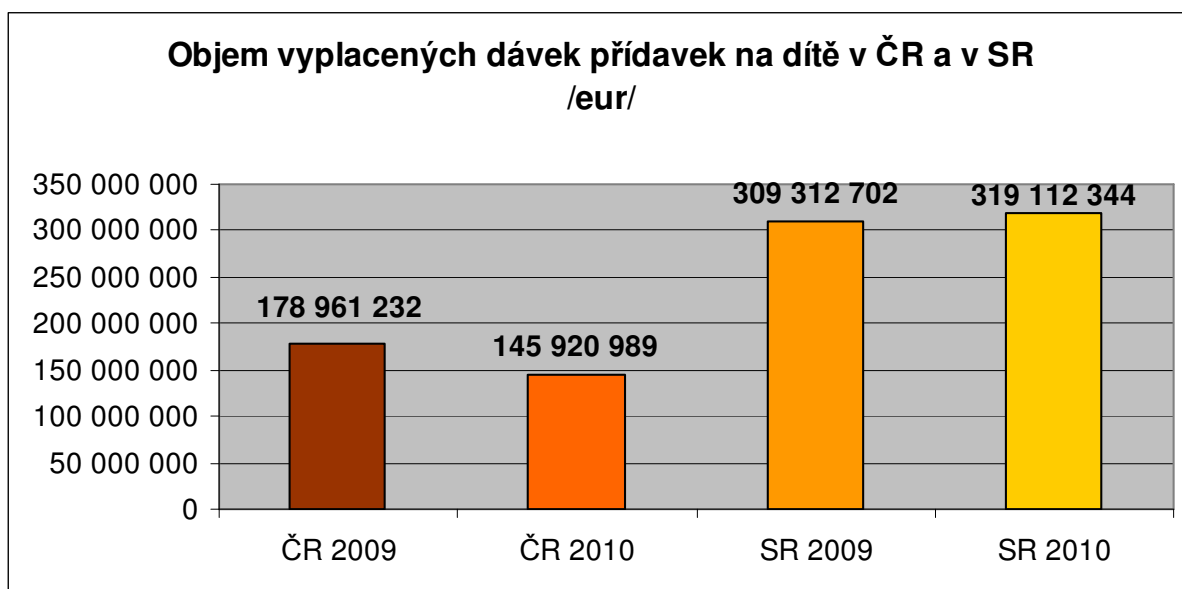
Nejmarkantnějším rozdílem je okruh osob splňujících podmínky nároku na příspěvek na dítě. Ve Slovenské republice mají nárok na dávku všichni, kteří pečují o nezaopatřené dítě a uplatní si žádost. Bude jim bez výjimky vyplaceno 22,01 €. V České republice zdaleka nestačí podat si žádost. Příspěvek na dítě je dávkou testovanou, tudíž musí žadatelé doložit také příjmy společně posuzovaných osob za rozhodné období. Teprve poté je vyhodnoceno, zda splňují podmínky nároku a jejich příjmy nepřesahují 2,4 násobek životního minima

rodiny. Výše přídatku je poté rozdělena podle věku dítěte, kdy s narůstajícím věkem dochází k jeho zvyšování.

Další rozdílem je postavení dítěte umístěného do ústavu, v jehož plném přímém zaopatření se nachází (stav poskytuje stravu, ubytování a ošacení). Přestože dítě je nezaopatřené v obou zemích, v České republice nárok na přídatvek je a vyplácí se ústavu, ve Slovenské republice se v takovém případě přídatvek na dítě nevyplácí.

V České republice je za nezaopatřené dítě považováno dítě do 26 let věku a o dávku je možné požádat 3 měsíce zpětně, ve Slovenské republice je za nezaopatřené dítě považováno dítě do 25 let věku a o dávku je možné požádat 6 měsíců zpětně.

Graf č. 4

Zdroj: MPSV, Slovenský statistický úřad

Pozn.: Náklady v ČR, vzhledem ke dvojnásobnému počtu obyvatel, jsou tímto faktorem ovlivněny

5 PORODNÉ (PŘÍSPĚVEK PŘI NAROZENÍ DÍTĚTĚ)

Ať už příspěvek, jehož teoretickým posláním je přispět rodiči narozeného dítěte na nákup věcí potřebných pro dítě, nazýváme porodným nebo příspěvkem při narození dítěte s příplatkem k tomuto příspěvku, bývá často deklarován jako jedna z motivací pro mladé partnery pro založení rodiny, ve většině případů je tento názor mylný.

5.1 Porodné v České republice - § 44 zákona č. 117/1995 Sb.

Porodné je dávka státní sociální podpory, na kterou vzniká nárok v souvislosti s porodem dítěte. Tato dávka v podstatě nahradila obdobnou dávku poskytovanou z titulu účasti na nemocenském pojištění, a to podporu při narození dítěte. Nárok na porodné má v první řadě žena, která porodila dítě. Pouze v případech, kdy žena, která dítě porodila, zemřela a porodné nebylo vyplaceno jí ani jiné osobě, vznikne nárok na porodné otci dítěte.

Podmínkou nároku na porodné není péče o dítě. Obdobně se nezkoumá, na jaký účel byla dávka použita, ačkoliv je jedním z důvodů existence této dávky přispět rodiči na nákup věcí potřebných pro dítě. Porodné se tedy poskytne i ženě, která o dítě po porodu ani nezačala pečovat a dala souhlas k jeho osvojení. Vyloučen není nárok ani v případě, že se žena vůči dítěti dopustila úmyslného trestného činu.

Nárok vzniká dnem porodu, oprávněná osoba musí být, stejně jako u jiných dávek státní sociální podpory, hlášena k trvalému pobytu na území České republiky. Z hlediska nároku není rozhodné, zda je k trvalému pobytu na území České republiky hlášeno i narozené dítě, ani zda má dítě vystaven v České republice rodný list.

Nárok na porodné mají též jiné osoby než matka nebo otec dítěte. Jde osoby, které převzaly dítě do péče nahrazující péči rodičů. Pod tímto pojmem se rozumí vedle osvojení i jakákoliv jiná forma svěřeni dítěte do péče, nahrazující péči rodičů, tedy nejen péči trvalého charakteru. Ve skutečnosti jsou však některé formy svěřeni málo četné a některé nepřichází v úvahu, a to vzhledem k tomu, že věk dítěte nesmí ke dni převzetí přesáhnout jeden rok. Nárok na porodné osobě, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, vznikne i v případě, že porodné bylo již vyplaceno matce nebo otci dítěte.

Výše porodného byla do 31. prosince 2007 odvozena od částky životního minima dítěte do 6 let věku, a to formou násobku závisujícího na tom, šlo-li o porod jednoho dítěte nebo vícedětný porod. S účinností od 1. ledna 2008 na základě změny právní úpravy (zákon č.

261/2007 Sb.) byla výše porodného sjednocena na částku 13 000 Kč na každé dítě bez rozlišení pořadí narozeného dítěte, počtu současně narozených dětí apod.

V souvislosti se zákonem č. 347/2010 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti ministerstva práce a sociálních věcí, se s účinností od 1. ledna 2011 stala z porodného dávka testovaná, tzn., že při nároku o dávku rozhoduje výše příjmu rodiny, který nesmí přesáhnout 2,4 násobek životního minima rodiny (stejně jako u přídatku na dítě). Maximální výše příjmu nesmí být vyšší než 16 992 Kč (dva dospělí + živě narozené dítě). Rozhodným obdobím je předcházející kalendářní čtvrtletí. Nově nárok na porodné vzniká pouze při narození prvního živého dítěte. Výše porodného na jedno dítě je 13 000 Kč, při vícečetném porodu 19 500 Kč.

Nárok na porodné zaniká uplynutím 1 roku ode dne, za který dávky náleží.

5.2 Příspěvek při narození dítěte a příplatek k příspěvku při narození dítěte ve Slovenské republice - zákon č. 235/1998 Z. z.

Příspěvek při narození dítěte (opakovaná dávka) i příplatek k příspěvku při narození dítěte (jednorázová dávka) jsou státní sociální dávkou, kterou stát přispívá na zvýšené náklady, které jsou spojeny se zabezpečením základních potřeb narozeného dítěte. Zákon reaguje i na situace, kdy se rodičům narodilo více dětí najednou. Jedná se o příspěvek rodičům, který je vyplácen jednou ročně. Jeho výše, stejně jako výše příspěvku při narození dítěte je stanoveno nařízením vlády Slovenské republiky č. 383/2005 Z. z. Na rozdíl od toho je výše příplatku k příspěvku při narození dítěte stanovena uvedeným zákonem.

Nárok na příspěvek při narození dítěte má žena, která porodila dítě a zároveň splňuje podmínky trvalého pobytu na území Slovenské republiky. V případě, že matka zemřela, nebo po ní bylo vyhlášeno pátrání, nebo bylo dítě před dovršením jednoho roku na základě rozhodnutí soudu svěřeno do péče otce, stává se oprávněnou osobou a zároveň žadatelem o příspěvek otec dítěte. Nárok na příspěvek náleží jen jednou, narodí-li se dětí více, náleží na každé z nich, V případě, že oprávněná osoba dala souhlas k osvojení dítěte, nebo bylo-li dítě svěřeno do péče nahrazující péči rodičů, nebo pokud oprávněná osoba opustila po porodu zdravotnické zařízení bez souhlasu lékaře, příspěvek při narození dítěte nenáleží. Rovněž narodilo-li se dítě v cizině, a ta již poskytla obdobný příspěvek, nelze již tento znovu vyplatit.

Výše příspěvku při narození dítěte v současné době činí 151,37 € , jestliže se současně narodili dvě nebo více dětí a dvě z nich se dožili 28 dní, příspěvek se na každé z nich zvyšuje o 75,69 € .

Nárok zaniká uplynutím 6 měsíců od narození dítěte.

Příplatek k příspěvku při narození dítěte si může uplatnit matka (popř. otec za stejných podmínek jako u příspěvku při narození dítěte), která splnila podmínky nároku na příspěvek při narození dítěte a zároveň se jedná o její první dítě, které se dožilo zároveň 28 dní. V případě, že se narodí současně více dětí, nárok na příspěvek vzniká na každé dítě, které se dožilo 28 dní. Příspěvek náleží jen jednou. Nárok nevzniká nezletilé matce, která nemá přiznané rodičovské práva podle § 29 odst. 1 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodině.

Výše příplatku k příspěvku při narození dítěte činí 678,49 € na jedno dítě, pokud se matce při prvním, druhém nebo třetím porodu narodí více dětí, nárok vzniká na každé dítě, které se dožije alespoň 28 dní.

Další specifickou dávkou vyplácenou ve Slovenské republice je za předpokladu splnění všech podmínek nároku (např. trvalý pobyt na území SR, péče oprávněné osoby o děti) **příspěvek rodičům, kterým se současně narodily tři nebo více dětí nebo kterým se v průběhu dvou let opakovaně narodily dvojčata**. Příspěvek se vyplácí nejdéle do 15 let věku nejstaršího dítěte a poprvé se žádost může uplatnit po dovršení jednoho roku věku tří nebo více současně narozených dětí nebo v průběhu dvou let opakovaně narozených dvojčat.

Příspěvek od 1.ledna 2009 činí:

Na dítě do 6 let věku 81,99 € , od 6 do 15 let věku 101,25 € a na 15ti leté dítě 107,55€

Oba výše uvedené příspěvky a příplatek jsou vypláceny měsíčně zpětně a žádost lze podat u místně příslušného úřadu a oprávněná osoba je povinna využít dávky na sociální situaci, na kterou jsou zákonem stanoveny.

Nárok zaniká uplynutím šesti měsíců od posledního dne v kalendářním měsíci, do kterého patří den rozhodnutí o nároku na dávku.

5.3 Srovnání porodného a příspěvku při narození dítěte a příplatku k tomuto příspěvku

Porodné v České republice i příspěvek při narození dítěte, příplatek k příspěvku při narození dítěte a příspěvek rodičům ve Slovenské republice, jsou dávky, jež mají pomoci rodičům překonat zvýšené náklady, které plynou při narození dítěte.

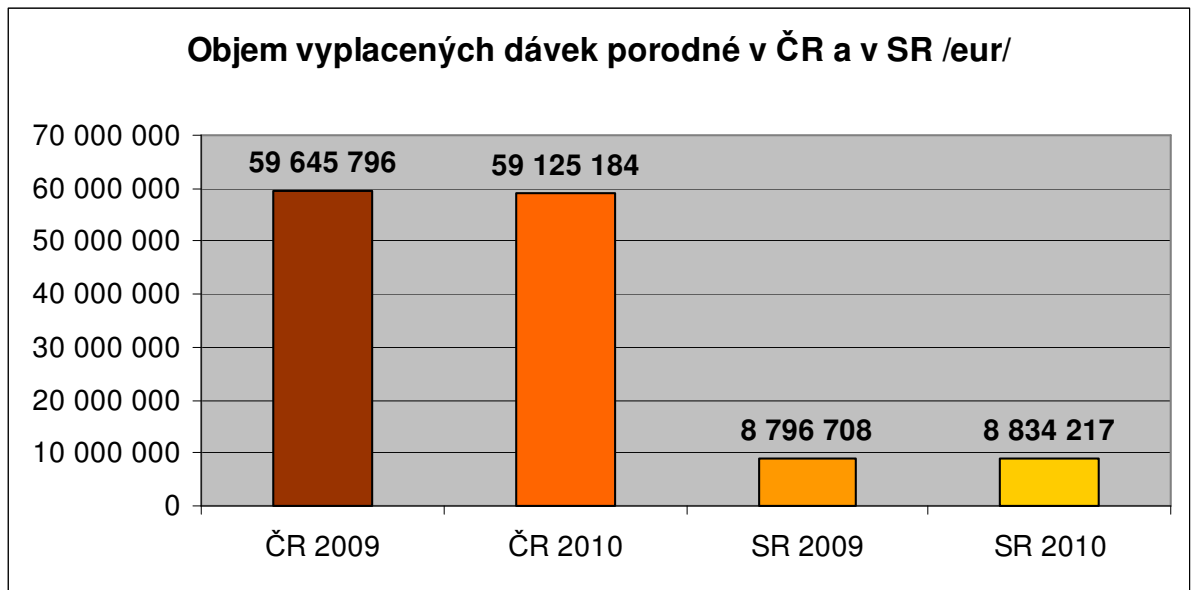
Už z názvů a počtu dávek v jednotlivých zemích je zřejmé, že každý stát má jiný systém v podpoře rodičů, kterým se právě narodilo dítě (děti). Přesto i zde najdeme několik shodných rysů. Jedním z nich je již klasické splnění podmínky trvalého pobytu na území daného státu. Rovněž pozice plátce i způsob výplaty je stále stejná, vyplácí se měsíčně zpětně úřady práce a nevyplácí se do zahraničí.

Ovšem rozdílů je daleko více. Můžeme začít u podmínek nároku. Zatímco ve Slovenské republice musí rodič o narozené dítě pečovat, v České republice to podmínkou není, porodné dostane i žena, která o dítě nepečuje a dala dítě k osvojení. Další evidentní rozdíl je počet dávek. V České republice je vyplácena jedna dávka (porodné), ve Slovenské republice je tato dávka de facto rozdělena do tří různých dávek, které jakkoliv odráží životní situace. Oba systémy samozřejmě odlišují především počet narozených dětí. Od 1. ledna 2011 se porodné v České republice vyplácí jen na první živě narozené dítě, je to dávka testovaná, tzn. že nárok na ni vzniká tehdy, pokud příjem rodiny nepřesáhne 2,4 násobek životního minima rodiny.

Při srovnání výše dávky u prvního dítěte vychází dávka v České republice v přepočtu na euro k 31.12.2009 /26,476 Kč/ - 491,21 € a ve Slovenské republice 829,86 €, tj. příspěvek při narození dítěte /151,37/ a příplatek k příspěvku při narození dítěte /678,49/.

Při narození dvojčat je tento rozdíl ještě patrnější: v České republice je výše porodného 736,82 €, ve Slovenské republice 1584,03 €. V tomto směru je systém podpory rodin při narození dětí štedřejší ve Slovenské republice.

Graf č. 5

Zdroj: MPSV, Slovenský statistický úrad

Pozn.: Náklady v ČR, vzhledem ke dvojnásobnému počtu obyvatel, jsou tímto faktorem ovlivněny

6 POHŘEBNÉ

Pohřebné je jednorázovou dávkou, která má pomoci pozůstalým s náklady na vypravení pohřbu zemřelého. V žádném případě nemá pokrývat kompletní náklady, jde pouze o částku, která je příspěvkem k vyrovnání veškerých nákladů spojených s vypravením pohřbu.

6.1 Pohřebné v České republice - § 47, § 48 zákona č. 117/1995 Sb.

Účelem pohřebného je přispět osobě, která má trvalý pobyt na území České republiky, na náklady spojené s pohřbem. Stejně jako porodné, i pohřebné bylo dříve dávkou poskytovanou z titulu nemocenského pojištění osoby, která vypravila pohřeb, nebo která zemřela. Pohřebné ve formě dávky státní sociální podpory není na účast na pojištění vázáno. Poskytuje se bez ohledu na výši příjmu oprávněné osoby. S účinností od 1. ledna 2008 došlo na základě zákona č. 261/2007 Sb. k zásadnímu zúžení okruhu osob, jimž vznikne nárok na pohřebné, a to pouze na osoby, které vypraví pohřeb nezaopatřenému dítěti, a dále na osoby, které vypraví pohřeb osobě – rodiči nezaopatřeného dítěte. Podmínku trvalého pobytu musí splňovat i zemřelý, oprávněným může být jen fyzická osoba, a proto nelze dávku přiznat např. ústavu, který vypravil pohřeb klientovi – nezaopatřenému dítěti zemřelému v tomto zařízení; nárok na pohřebné však může uplatnit např. některý ze zaměstnanců tohoto zařízení, pokud vypravil pohřeb. Na nárok na dávku nemá vliv příbuzenský ani jiný vztah k zemřelému.

Pod pojmem „vypravení pohřbu“ je třeba chápat zajištění pohřbení zemřelého. Forma pohřbu a výše nákladů může být různá a nemá na nárok na pohřebné vliv. Může jít o zajištění nákladného pohřbu s obřadem a spojeného se zakoupením rodinné hrobky a na druhé straně může jít o pohřeb bez obřadu zakončený rozptylem popele. S ohledem na podmínku, aby byl pohřeb vypraven v České republice, je pod tímto pojmem třeba chápat nejen zaplacení některých nákladů spojených s pohřbem, ale u zemřelých osob, které neměly trvalý pobyt na území České republiky, též uložení ostatků na území České republiky. Oproti tomu, jde-li o zemřelého, který na území České republiky trvalý pobyt měl, není na překážku pohřeb v cizině, je-li oprávněným rovněž ten, kdo je hlášen k trvalému pobytu v České republice.

Vzhledem k tomu, že nárok na pohřebné může uplatnit více osob a v některých případech se opravdu několik osob na nákladech pohřbu podílí, je v zákoně výslovně stanoveno, že dávka v těchto případech náleží jen jedné, a to osobě, která uplatní nárok na dávku jako první.

Nárok na pohřebné vzniká dnem pohřbení a zaniká jeden rok od smrti zemřelého.

Výše pohřebného je stanovena pevnou částkou. Nejedná se o částku odpovídající nákladům spojeným s vypravením pohřbu, ale o příspěvek na tyto náklady. Přesto se ve výši dávky náklady na vypravení pohřbu odrážejí. Zákon obsahuje ustanovení zmocňující vládu ke zvýšení této dávky a to v návaznosti na růst spotřebitelských cen zjišťovaných Českým statistickým úřadem. Výše pohřebného činí 5 000 Kč.

6.2 Pohřebné ve Slovenské republice – zákon č. 238/1998 Z. z.

Jde o státní sociální dávku, kterou stát přispívá na úhradu výdajů spojených se zabezpečením pohřbu zemřelého. Podmínkou nároku je vypravení pohřbu oprávněnou osobou a její trvalý nebo přechodný pobyt na území Slovenské republiky a zároveň trvalý nebo přechodný pobyt zemřelého v době smrti na území Slovenské republiky.

Výše pohřebného v současné době činí 79,67 €, pohřebné náleží jen jedné osobě a výše nákladů nemá na výši příspěvku žádný vliv. K žádosti o pohřebné je třeba doložit potvrzení pohřební služby, která poskytla služby spojené se zabezpečením pohřbu a potvrzení o úmrtí z matriky.

Nárok na pohřebné zaniká po jednom roce od pohřbu zemřelého, vyplácí se měsíčně zpětně.

6.3 Srovnání dávky státní sociální podpory – pohřebné

V obou posuzovaných systémech se jedná o dávky státní sociální podpory, která je nejjednodušší k přiznání nároku. Podmínky nároku jsou totiž v obou zemích vesměs totožné.

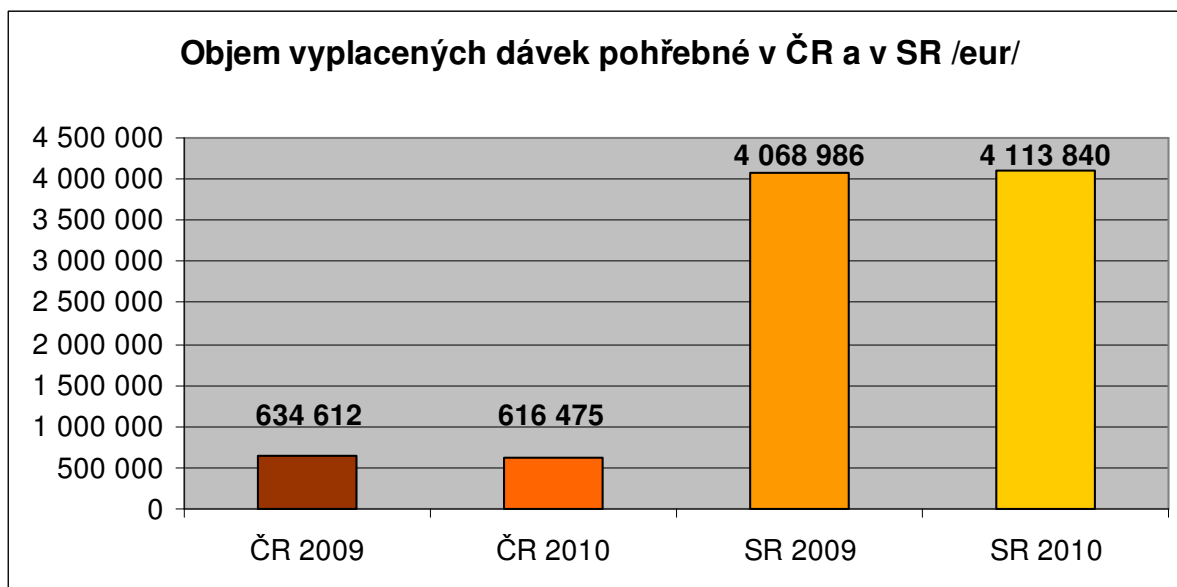
Vedle již klasické podmínky trvalého pobytu na území daného státu, ať už oprávněné osoby nebo zemřelého, je nutno dokládat potvrzení o nákladech na vypravení pohřbu a úmrtní list.

Ne nepodstatným rozdílem mezi pohřebním v České a Slovenské republice je výše dávky a její stanovení. V České republice je výše dávky 5 000 Kč, v přepočtu kurzem k 31.12.2009 jde o částku 188,92 € , jedná se o paušální částku, která může být zvýšena vládou, a to v návaznosti na růst spotřebitelských cen zjišťovaných Českým statistickým úřadem.

Ve Slovenské republice se výše pohřebného odvíjí od násobku částky životního minima fyzické osoby.

Přesto, že v obou státech se jedná pouze o příspěvek na náklady spojené s vypravením pohřbu, rozdíl ve výši pohřebného ve prospěch České republiky je velmi výrazný.

Graf č. 6

Zdroj: MPSV, Slovenský statistický úřad

Pozn.: Náklady v ČR, vzhledem ke dvojnásobnému počtu obyvatel, jsou tímto faktorem ovlivněny

7 RODIČOVSKÝ PŘÍSPĚVEK

Rodičovský příspěvek je v současné době po přídavicích na děti nejrozšířenější dávkou státní sociální podpory. Je to dávka, která je určena rodiči, který pečuje o dítě v podstatě od jeho narození do dvou, tří maximálně 4 let věku dítěte, pokud se nejedná o dítě nějakým způsobem zdravotně postižené.

Rodičovským příspěvkem vyjadřuje stát výraznou podporu rodinám s malými dětmi, které potřebují celodenní péči pro zdravý duševní a fyzický vývoj. Lze říci, že rodičovský příspěvek je jednou z variant, jak může stát motivovat mladé lidi k založení rodiny. Výše rodičovského příspěvku by měla alespoň částečně nahradit ztrátu příjmu v rodině.

7.1 Rodičovský příspěvek v ČR - § 30 - § 32 zákona č.117/1995 Sb.

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině. Je nutno říci, že Česká republika patří k zemím s jednou z nejdelších mateřských a rodičovských dovolených. Rodičovský příspěvek je měsíčně vyplácená dávka, při které se netestují příjmy rodiny. Je to také dávka, která prošla od vzniku systému státní sociální podpory nejsložitějším a často novelizovaným vývojem.

Od 1. ledna 2008 vlivem zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů došlo ke změně právní úpravy rodičovského příspěvku a to zavedením tří výší rodičovského příspěvku v závislosti na době jeho poskytování. Ze zákona byla ukončena platnost všech stávajících žádostí o rodičovský příspěvek ve státní sociální podpoře k datu 31. prosince 2007, a pro nárok od 1. ledna 2008 bylo nutné uplatnit žádosti nové.

Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který osobně celodenně a řádně pečuje o nejmladší dítě v rodině, a to /do 31. 12. 2010/:

- ve zvýšené výměře 11 400 Kč měsíčně do dvou let věku dítěte
- v základní výměře 7 600 Kč měsíčně do tří let věku dítěte
- ve snížené výměře 3 800 Kč měsíčně od 22. měsíce věku dítěte do čtyř let jeho věku
- v nižší výměře 3 000 Kč měsíčně od 7 let do 10 let věku dítěte

za podmínek stanovených zákonem.

Změnou provedenou zákonem č. 347/2010 Sb., kterým se od 1. ledna 2011 mění některé zákony v souvislosti s úspornými opatřeními v působnosti MPSV, se sjednotila částka vyplacená na rodičovském příspěvku ve dvouleté a čtyřleté variantě. Navržených variant změny bylo několik a nakonec byla zvolena varianta, kde se nemění částky měsíčních výší rodičovského příspěvku, ale úspory se dosáhne změnou délky pobírání základní a snížené výměry rodičovského příspěvku.

Změnou v čerpání, která tedy platí od 1. ledna 2011, je pouze zkrácení termínu volby tříleté varianty čerpání z 21. měsíce věku dítěte na 9. měsíc věku dítěte. Tím se zároveň u čtyřleté varianty zkrátí doba, po kterou se čerpá rodičovský příspěvek v základní výměře 7 600 Kč. V praxi to znamená, že podmínky nároku ve zvýšené výměře 11 400 Kč s dobou čerpání do dvou let věku nejmladšího dítěte se nemění. Pokud bude rodič splňovat podmínky nároku na peněžitou pomoc v mateřství podle zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, může si do konce 9. měsíce věku nejmladšího dítěte zvolit čerpání rodičovského příspěvku do tří let věku dítěte, a tedy i rodičovský příspěvek v základní výměře 7 600 Kč měsíčně. U čtyřleté varianty nově náleží rodičovský příspěvek v základní výměře 7 600 Kč měsíčně jen do 9 měsíců věku nejmladšího dítěte a od 10. měsíce věku dítěte se rodičovský příspěvek vyplácí v nižší výměře 3 800 Kč až do čtyř let věku dítěte. Rodičům, kteří měli k 1. lednu 2011 dítě starší 10 měsíců a mladší 23 měsíců věku, byla dána možnost tuto volbu provést do konce února 2011. Rodiče, kteří si variantu čerpání již zvolili, ji nemohli změnit.

Rodičovský příspěvek je dávka, která se poskytuje bez ohledu na výši příjmu v rodině a je nárokem rodiče. To znamená, že podmínku hlášení k trvalému pobytu na území České republiky musí splnit jen rodič, jemuž vzniká nárok na tuto dávku a ostatní osoby tvořící rodinu, tj. otec dítěte a dítě zakládající nárok na rodičovský příspěvek, už tuto podmínku splňovat nemusí.

U **zdravotně postižených dětí** má rodič nárok ode dne posouzení dítěte jako dítěte dlouhodobě zdravotně postiženého nebo dlouhodobě těžce zdravotně postiženého na rodičovský příspěvek v základní výměře (7 600 Kč) do 7 let věku dítěte, a to bez ohledu na dříve zvolenou možnost čerpání rodičovského příspěvku (před posouzením zdravotního stavu dítěte). Pokud tomuto dítěti náleží příspěvek na péči (podle zákona o sociálních službách), má rodič nárok na rodičovský příspěvek v poloviční výši. Pokud rodič pečuje o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené a toto

dítě nepobírá příspěvek na péči, náleží rodičovský příspěvek v nižší výměře (3 000 Kč) od 7 do 15 let věku dítěte.

Podmínkou nároku na rodičovský příspěvek je, že dítě mladší 3 let nenavštěvuje jesle nebo jiné zařízení pro děti předškolního věku déle než 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě, které dovršilo 3 roky věku, může pravidelně navštěvovat mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně nebo nejvýše 5 kalendářních dnů v kalendářním měsíci. Dítě může navštěvovat léčebně rehabilitační zařízení nebo jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro zdravotně postižené předškolní děti v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně. Dítě zdravotně postiženého rodiče může navštěvovat jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 4 hodiny denně. Dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené může navštěvovat jesle, mateřskou školu nebo obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím 6 hodin denně nebo plní povinnou školní docházku.

Příjmy rodiče nejsou sledovány. Rodič může při nároku na výplatu rodičovského příspěvku zlepšovat sociální situaci rodiny výdělečnou činností, ale musí v této době zajistit péči o dítě jinou zletilou osobou.

Nárok na výplatu dávek zaniká uplynutím 3 měsíců ode dne, za který dávka náleží.

7.2 Rodičovský příspěvek ve Slovenské republice - zákon č. 571/2009 Z.z

Stejně jako v České republice se i zde jedná o dávku, která prošla mnohými změnami v oblasti nároku i výše.

Účelem rodičovského příspěvku je ze strany státu poskytovat přímou finanční pomoc rodičům při řádné péči o dítě.

S účinností od 1.ledna 2010 platil nový zákon o rodičovském příspěvku a o změně a doplnění některých zákonů č. 571/2009 Z. z.

Ve smyslu citovaného zákona se rodičovský příspěvek poskytuje do 3 let věku dítěte, do 6 let věku dítěte, které má dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav a do 6 let věku dítěte, které je svěřené do péče, nahrazující péči rodičů.

Matka, která si požádala o rodičovský příspěvek od 1. ledna 2010, nesměla vykonávat žádnou výdělečnou činnost. Výše rodičovského příspěvku byla stanovena ve výši 164,22€

měsíčně (pokud rodič neměl nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nebyl během posledních dvou let před narozením dítěte alespoň 270 dní nemocensky pojištěný) nebo ve výši 256 € měsíčně do dvou let věku dítěte. Po dovršení dvou let dítěte se matce sníží rozhodnutím rodičovský příspěvek ze sumy 264 € na sumu 164,22 € měsíčně do tří let věku dítěte.

V prosinci 2010 schválila Národní rada Slovenské republiky zákon č. 513/2010 Z. z.

o rodičovském příspěvku s účinností od 1. ledna 2011, který přinesl řadu podstatných změn. Odstraňuje podmínku nevykonávání výdělečné činnosti, zavádí jednotnou sumu rodičovského příspěvku ve výši 190,10 €. Pro rodiče, kteří mají v péči více dětí, které se narodily současně, se zavádí zvýšení sumy rodičovského příspěvku o 25 % na každé další dítě. S cílem zkvalitnění a prohloubení péče o všechny děti, které má oprávnění osoba v péči, se zavádí podmínka řádného plnění povinné školní docházky školou povinných dětí. Při nesplnění této podmínky se suma vypláceného rodičovského příspěvku sníží na polovinu.

Oprávněnou osobou při uplatnění nároku na dávku je rodič dítěte (matka i otec, podle jejich dohody), fyzická osoba, které je dítě svěřené do péče nahrazující péči rodičů na základě rozhodnutí soudu nebo na základě rozhodnutí úřadu práce, sociálních věcí a rodiny (např. pěstoun, poručník, který se osobně o dítě stará, budoucí osvojitel apod.), manžel/ka rodiče dítěte, jestliže žije s rodičem dítěte v jedné domácnosti.

Nárok na rodičovský příspěvek nevzniká nezletilému rodiči, který nemá přiznané rodičovské práva a povinnosti k dítěti.

Podmínkou nároku na dávku je kromě řádné péče o dítě také trvalý pobyt oprávněné osoby na území Slovenské republiky, nebo u cizinců přechodný pobyt. Trvalý pobyt dítěte se na rozdíl od předcházející právní úpravy nevyžaduje.

Nárok na rodičovský příspěvek nevzniká, jestliže se oprávněná osoba spolu s dítětem zdržuje mimo území Evropské unie a po dobu tohoto pobytu není zdravotně pojištěná ve Slovenské republice. Vylučuje se také souběh pobírání rodičovského příspěvku a peněžité pomoci v mateřství nebo příspěvku na péči o dítě.

Výše rodičovského příspěvku je 190,10 €. Jestliže má oprávněná osoba v péči více dětí, které se narodily současně, výška dávky se zvyšuje o 25 % na každé další dítě. V praxi to znamená, že např. rodič dvojčat má nárok ve výši 237,60 € (190,10 + 47,50), rodič trojčat má nárok na 285,10 € (190,10 + 47,50 + 47,50).

Jestliže oprávněná osoba celý měsíc pobírá peněžitou pomoc v mateřství nebo obdobnou dávku v členské zemi Evropské unie v nižší výměře než je výše rodičovského příspěvku, je jí vyplacena dávka ve výši rozdílu. Např. rodič je příjemcem peněžité pomoci v mateřství ve výši 180 €, výška dávky bude určena jako rozdíl $190,10 - 180 = 10,10$ € .

Jestliže má oprávnění osoba v péči školou povinné dítě a z informace ze školy se zjistí, že toto dítě zanedbává plnění povinné školní docházky 3 kalendářní měsíce za sebou, výše rodičovského příspěvku se sníží o 50 % až do začátku opětovného řádného plnění povinné školní docházky, nejméně však na 3 měsíce.

Pro oprávněné osoby, které pobíraly rodičovský příspěvek před účinností zákona platného od 1. ledna 2011, platí pro výplatu dávky přechodné ustanovení.

7.3 Srovnání dávky státní sociální podpory - rodičovský příspěvek

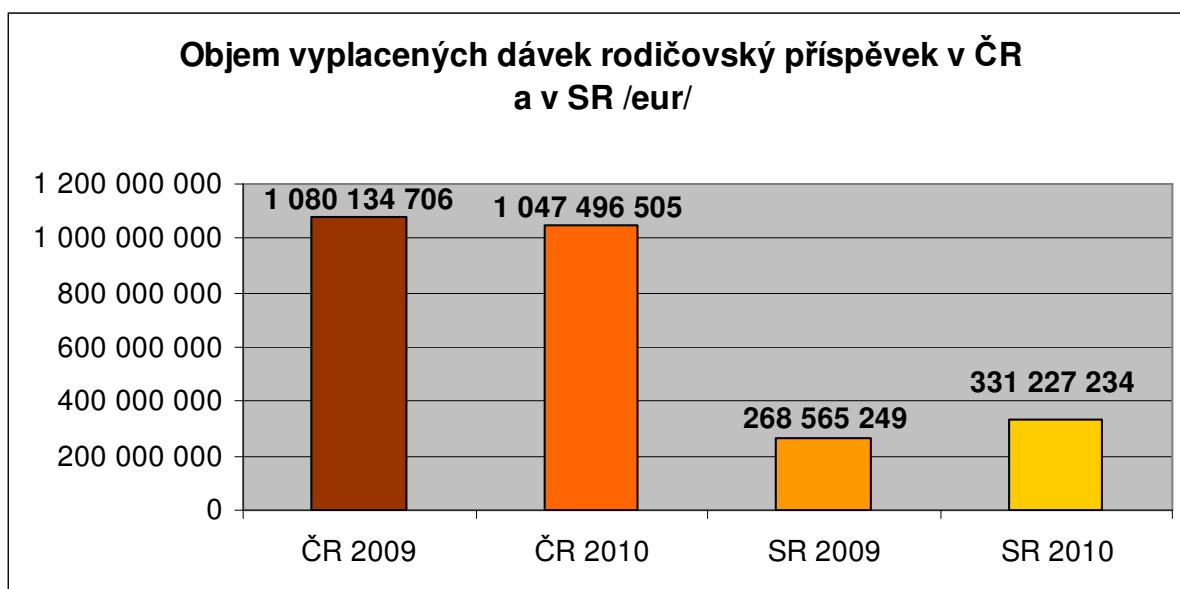
Rodičovský příspěvek je pro mladé rodiny, a nejen ty, velmi důležitou dávkou státní sociální podpory. Přichází totiž v období, kdy rodina většinou přichází o jeden stálý příjem, vydajů s narozením dítěte přibývá. Rodičovský příspěvek má být vlastně náhradou za tento příjem. I když dle ministerstva práce a sociálních věcí se jedná o sociální dávku, která má rodiči zajistit náklady na stravu a ostatní životní potřeby. Pravdou je, že tak dlouhou mateřskou dovolenou s takovou výší poskytované dávky, kterou umožňuje právní legislativa v České republice, ve většině evropských zemí neznají. Ale je také pravda, že patříme ke státům, kde se v přepočtu na ženu rodí velmi málo dětí.

V obou zemích je nárok na dávku podmíněn splněním podobných kritérií, osobní celodenní a řádná péče o dítě, trvalý pobyt (přechodný pobyt u cizinců) oprávněné osoby, zápočet peněžité pomoci v mateřství pro doplatek rodičovského příspěvku. Donedávna byl i rozdíl ve způsobu, jakým se výše dávky stanovila. Ve Slovenské republice byl rodičovský příspěvek odvozen od násobku koeficientu a částky životního minima, v České republice se odvozoval od 40 % průměrné měsíční mzdy v nepodnikatelské sféře dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za kalendářní rok, který o dva roky předcházel kalendářnímu roku, v němž se rodičovský příspěvek poskytoval. Tuto částku vyhlásilo MPSV ve sbírce zákonů formou sdělení. Nyní je výše dávky pevně dána zákonem.

Na závěr bych uvedla zajímavost, která funguje pouze ve Slovenské republice a je stanovena zákonem. Úřady práce, sociálních věcí a rodiny mají možnost provádět kontrolu, zda nedochází ke zneužívání rodičovského příspěvku, přímo v rodinách oprávněné osoby. Tato možnost v České republice není.

V roce 2009 se poskytoval rodičovský příspěvek v plné výši pouze rodičům, kteří se řádně starali o dítě a nevykonávali výdělečnou činnost. V případě, že ji vykonávali a dítě svěřili do péče jiné fyzické nebo právnické osoby, měli možnost požádat o příspěvek na péči o dítě.

Graf č. 7

Zdroj: MPSV, Slovenský statistický úrad

Pozn.: Náklady v ČR, vzhledem ke dvojnásobnému počtu obyvatel, jsou tímto faktorem ovlivněny.

ZÁVĚR

Systémy státní sociální podpory jsou nedílnou součástí sociální politiky České i Slovenské republiky. Ve své bakalářské práci jsem vymezila státní sociální podporu jako systémovou součást práva sociálního zabezpečení a podrobně jsem se věnovala společným atributům i diferenciaci jednotlivých dávek poskytovaných z tohoto systému. Ekonomické hodnocení nebylo předmětem mé práce, přehledy vyplacených dávek jsou uvedeny pouze pro ilustraci toho, jak velké tzv. mandatorní výdaje je ten který stát ochoten akceptovat.

Systémy jako takové jsou v každém státu koncipovány různě. Zatímco v české republice jsou všechny dávky státní sociální podpory zastřešeny jediným zákonem, ve Slovenské republice je na každou dávku samostatný zákon, který navíc podléhá množství dalších novel jiných zákonů a nařízením vlády. Co se týká transparentnosti a jednoduchosti je český systém státní sociální podpory výrazně přehlednější, což je naneštěstí pro Českou republiku jedna z mála výhod oproti systému ve Slovenské republice.

První velmi snadno porovnatelnou dávkou byl přírůstek na dítě. Hlavní rozdíl je plošné vyplácení na Slovensku a testování dávky příjmy v České republice. Lze poukázat na jednodušší systém, kdy má na Slovensku nárok na přírůstek každý rodič, ovšem nevýhodou je stejná výše dávky pro nezaopatřené děti různého věku, kdy je zcela zřejmé, že náklady na péči o dítě s věkem rostou. V takovém případě je ustanovení věkových kategorií v České republice spravedlivější, ale zároveň nárok na dávku omezuje rodiče již od středních vrstev, neboť pro stanovené podmínky jim nelze dávku přiznat.

Rodičovský příspěvek lze rovněž velmi snadno porovnat. Jedná se totiž o dávku, která v obou zemích náleží rodiči, který pečuje o dítě do určitého věku. Podmínky nároku jsou až na malé výjimky podobné, velkým rozdílem se jeví hlavně délka čerpání této dávky. V České republice je možnost do čtyř a na Slovensku do tří let věku dítěte. Je důležité vzít v úvahu několik hledisek. Hledisko ekonomické jak z pohledu státu, kdy ve čtvrtém roce rostou výdaje a nepřichází eventuelní daně z příjmu osoby, která stále čerpá rodičovský příspěvek, tak z hlediska žadatelů, kdy se prohlubuje doba od posledního zaměstnání. Dalším důležitým rozdílem je výše rodičovského příspěvku, který je výrazně vyšší v České republice. Zvyšuje tak náklady na sociální politiku, především ve čtvrtém roce čerpání, na druhé straně je mnohem reálnější vzhledem k úloze, kterou má rodičovský příspěvek plnit.

Je nutné zdůraznit, že oba systémy spolehlivě řeší vzniklé sociální situace pro něž jsou určeny, nelze jeden ze systému nadřadit nad ten druhý. Dle mého názoru je systém státní sociální podpory ve Slovenské republice efektivnější, méně finančně náročný pro stát.

Na úplný závěr bych ráda zdůraznila, že i Česká republika se vydala na cestu snižování výdajů v sociální oblasti. Důkazem jsou změny platné od začátku letošního roku, které byly obsaženy ve vládním balíčku úspor v sociální oblasti. V systému státní sociální podpory se tyto změny projeví hlavně u sociálního příplatku, který byl zachován pouze pro rodiny, kdy jeden rodič pečuje o dlouhodobě nemocné, dlouhodobě zdravotně postižené či těžce zdravotně postižené dítě. U rodičovského příspěvku se sjednotila vyplacená částka ve tříleté a čtyřleté variantě na 216 000 Kč a porodné se vyplácí pouze za první živě narozené dítě výhradně rodinám, jejichž příjem nepřesáhne 2,4 násobek životního minima.

Od roku 2012 počet sociálních dávek podle představ ministerstva práce a sociálních věcí klesne ze současných 18 na zhruba polovinu a namísto tří úřadů je má vyplácet pouze jediná instituce. Díky tomu by měl stát ušetřit na administrativních nákladech a neměla by se tak snižovat samotná výše dávek ani okruh možných příjemců. Tyto změny v oblasti sociálních dávek jsou vedeny snahou mít k dispozici dostatek prostředků pro výplatu dávek osobám, které je skutečně potřebují.

Doufám, že státní sociální podpora, jako nepostradatelná součást systému sociálního zabezpečení, bude i po nastartované reformě v sociální oblasti nadále plnit účel, pro který byla zřízena.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

- [1] BŘESKÁ, N., BURDOVÁ, E., VRÁNOVÁ, L. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1.6.2010*. 13. vyd. Olomouc: Anag, 2010. 237 s.
ISBN 978-80-7263-609-9.
- [2] BŘESKÁ, N., BURDOVÁ, E., VRÁNOVÁ, L. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady 2008*. 12. vyd. Olomouc: Anag, 2008. 220 s.
ISBN 978-80-7263-467-5.
- [3] BŘESKÁ, N., BURDOVÁ, E., VRÁNOVÁ, L. *Státní sociální podpora s komentářem a příklady k 1.5.2007*. 11. vyd. Olomouc: Anag, 2007. 204 s.
ISBN 978-80-7263-402-6.
- [4] KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: Aspi, 2007. 504 s.
ISBN 978-80-7357-276-1.

Legislativní zdroje:

- [5] Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- [6] Zákon č. 600/2003 Z. z. o přídatku na diet'a, ve znění neskorších predpisov
- [7] Zákon č. 532/2007 Z. z. o príplatku na diet'a, ve znění neskorších predpisov
- [8] Zákon č. 571/2009 Z. z. o rodičovskom príspevku,ve znění neskorších predpisov
- [9] Zákon č. 235/1998 Z. z. príspevku při narodení dieťa, ve znění neskorších predpisov
- [10] Zákon č. 554/2008 Z. z. o príplatku k príspevku při narodenia dieťa, ve znění neskorších predpisov
- [11] Zákon č. 238/1998 Z. z. o príspevku na pohreb, ve znění neskorších predpisov

Internetové zdroje:

- [12] MPSV, *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2009*. Praha: 2010
- [13] MPSV, *Statistická ročenka z oblasti práce a sociálních věcí 2010*. Praha: 2011

- [14] Slovenský štatistický úrad. *Čerpanie finančných prostriedkov*
- [15] Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
- [16] <http://www.mpsv.cz/cs/10153>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

a kol.	a kolektiv
apod.	a podobně
č.	číslo
ČR	Česká republika
€	euro
Kč	koruna česká
MPSV	ministerstvo práce a sociálních věcí
např.	například
§	paragraf
s.	strana
Sb.	sbírka zákonů
Z. z.	zbierka zákonov